

217
v/05

DITLHAMANE le DITHUTÔ

Lokwalô lwa bonê lwa go ruta
Setšwana.

Lo a sala moragô ga lokwalô lo lo bidiwang
“Maitišô”

Lo ka ruta “Standard II”

DITLHAMANE le DITHUTÔ

Lokwalô lwa bonê lwa go ruta Setšwana.

Lo a sala moragô ga lokwalô lo lo bidiwang
“Maitišô”

Lo ka ruta “Standard II”

Kgatišô ya ntlha

1944

NASIONALE PERS BEPERK
Bloemfontein, Kaapstad, Port Elizabeth
1944

DITHUTO:

1.	SEANYANE Tlhamane ya ntlha	3
2.	SEANYANE Karolô ya bobedi	5
3.	SEANYANE Karolô ya boraro	7
4.	BOTHO JWA MOTHÔ Karolô ya ntlha	10
5.	BOTHO JWA MOTHÔ Karolô ya bobedi	11
6.	EYANE LE NGOJANE Tlhamane ya bobedi	13
7.	BOKA Thutô ya bobedi	17
8.	SETLHARE SA GA NGAKE Thutô ya boraro	18
9.	MOGWELANYANE LE MONNAWê Tlhamane ya boraro	21
10.	NTSWAKAE LE DIMO Karolô ya ntlha	24
11.	NTSWAKAE LE DIMO Karolô ya bobedi	27
12.	MELAO YA BAGOLOGOLO Karolô ya ntlha	30
13.	MELAO YA BAGOLOGOLO Karolô ya bobedi	31
14.	TSETSANYANA NKHABE	32
15.	DINONYANE Thutô ya botlhano	36
16.	SEBOTA SE SE BOTLHALE Thutô ya borataro	39
17.	MOSADIMOOPANA Tlhamane ya barataro	43
18.	MORWAKGOSI LE MOSADIMOOPANA Karolô ya ntlha	45
19.	MORWAKGOSI LE MOSADIMOOPANA Karolô ya bobedi	48
20.	MORWAKGOSI LE MOSADIMOOPANA Karolô ya boraro	50
21.	„DINTHE GA DI KE DI BAPA DI LE PEDI”	53
22.	PATLô LE NYALô YA MA-ZULU	55
23.	PATLô LE NYALô YA BASUTO	58
24.	NGWANYANA LE RRANGWANAAGWê	61
25.	DILOTHO KGOTSA DINYWABA	63
26.	TSHABALô	64
27.	SEGôGWANA	66
28.	GO DUTSê MOGOBENG	68

Bantu Studies Dept.

3
910 888/58

Tlhamane ya ntlha

SEANYANE

Ga twe go kile ga bo go le motho, a bidiwa Seanyane, a lemile ditloo; Phuduhudu a dika a di ja tsa ba tsa fêla.

Motho ya a ba a ya kwa go Phuduhudu, a mo raya, a re: Ha O le Phuduhudu, jaana O ntlhohaditse ka go njêla ditloo, mme O bile O di šweditse, a tsetšho di mpoêlê.

Go mo duêla, Phuduhudu a ba a mo naya mogoma. Seanyane a ba a o tsaya, a tšwa a tsamaya ka ôna. Mo tseleng a fitlhêla banyana bangwe, ba dutse ba êpa dinakaladi ka diphang a ba a raya a re: „Ha lo le banyana jaana, mme lo êpa dinakaladi ka diphang, a ga lo re: ‘Mogolole, Mogolole, Seanyane re nêê mogoma o, re êpê dinakaladi ka ôna?’ ”

Banyana ba bo ba rê: “Mogolole, Mogolole, Seanyane re nêê mogoma o, re êpê dinakaladi ka ôna.”

Ha ba sa nntse ba êpa ka ôna, a bo a re: “Mentla mogoma o o ka rôbêga!” Mogoma wa bo o rôbêga.

A bo a re: “Ha lo le banyana jaana, lo nthôbêla mogoma, mogoma ke o tšhotsê go Phuduhudu, Phuduhudu a njetse ditloo, ditloo ke di itemetse, a tsetšho di mpoêlê!”

Banyana ba mo duêla ka dinakaladi. A ba a di tsaya, a tšwa, a tsamaya.

Mo tseleng a bôna basadi bangwe ba ba tšhweweng ké tlala, ba nntse ba sega mabêlê. A ba a ba raya, a re: “Ha lo le basadi jaana, mme lo

sega mabêlê ka tlala, a ga lo re: 'Mogolole, Mogolole, Seanyane re fê dinakaladi tseo, re di jê?' "

Ba bo ba re: "Mogolole, Mogolole, Seanyane re fê dinakaladi tseo, re di jê!" A ba a di ba fa, ba bo ba di ja. A ba a re: "Mentla, dinakaladi tseo di ka fêla!" Dinakaladi tsa bo di fêla.

A ba a ba raya, a re: „Ho lo le basadi jaana, mme lo njetse dinakaladi, dinakaladi ke di tšhotse go banyana, banyana ba nthôbetse mogoma, mogoma ke o tšhotse go Phuduhudu, Phuduhudu a njetse ditloo, ditloo ke di itimetse, a tsetšho di mpoêle!"

Basadi ba bo ba mo naya thipa. A bo a tšwa, a tsamaya ka yôna.

Ha a nntse a tsamaya le tsela, a fitlhêla banna ba khumola mabêlê ka mabôgô. A ba a ba raya a re: "Ha lo le banra jaana, mme lo sega mabêlê kwa ntlê ga thipa, a ga lo re: 'Mogolole, Mogolole, Seanyane, re nêê thipa yo, re segê ka yôna mabêlê?' "

Banna ba bo ba re: "Mogolole, Mogolole, Seanyane re nêê thipa yo, re segê mabêlê ka yôna!"

A bo a e ba naya. Ha ba nntse ba sega mabêlê ka yôna, a bo a re: "Mentla, thipa yo e ka rôbêga!" Thipa ya be e rôbêga.

A bo a ba raya, a re: "Ha lo le banna jaana, mme lo nthôbêla thipa, thipa ke e neilwe ke basadi, basadi ba njetse dinakaladi, dinakaladi ke di tšhotse go banyana, banyana ba nthobetse mogoma, mogoma ke o tšhotse go Phuduhudu, Phuduhudu a njetse ditloo, ditloo ke di itimetse, a tsetšho di mpoêlê!"

Banna ba bo ba mo naya mabêlê. A ba a tsamaya, a tsamaya, a tsamaya, a a belege.

SEANYANE

Karolô ya bobedi

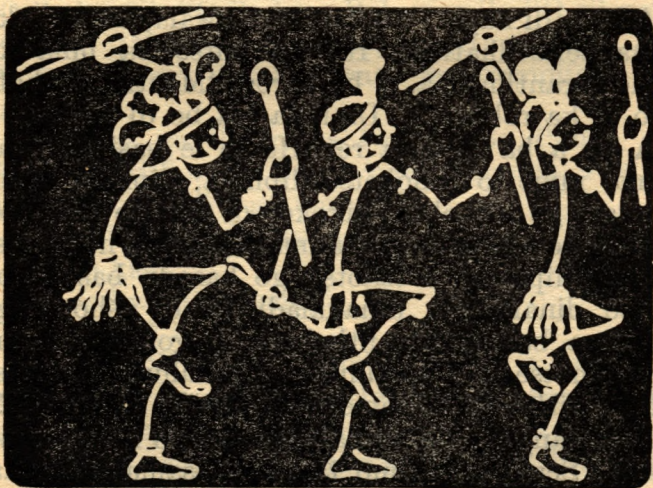
Mo tseleng Seanyane a fitlhêla dikoko, di sêla majê.

A bo a di raya, a re: "Ha lo le dikoko jaana, mme lo sêla majê, lo a ja, a ga lo re: 'Mogolole, Mogolole, Seanyane. re nêê mabêlê ao, re a jê?'"

Dikoko tsa bo di re: "Mogolole, Mogolole, Seanyane, re nêê mabêlê ao, re a jê!"

A bo a a di naya. Tsa bo di a ja. Ha di nntse di a ja, a bo a re: "Mentla, mabêlê ao a ka fêla!" Mabêlê a bo a fêla.

A bo a raya dikoko, a re: "Ha lo le dikoko jaana, lo njêla mabêlê, mabêlê ke a tšhotse go

banna, banna ba nthobetse thipa, thipa ke e tšhotse go basadi, basadi ba njetse dinakaladi, dinakaladi ke di tšhotse go banyana, banyana ba nthobetse mogoma, mogoma ke o tšhotse go Phuduhudu, Phuduhudu a njetse ditloo, ditloo ke di itemetse, a tsetšho di mpoêle!”

Dikoko di be di mo naya diphaha, a ba a di tsaya, a tsamaya ka tšôna.

Ha a nntse a tsamaya, a boa a fitlhêla basimanyana bangwe ba nntse ba bina serantlhatlha, mme ba sa rwala diphaha. A ba a ba raya, a re: “Ha lo le basimanyana jaana. mme lo bina serantlhatlha lo sa rwala diphafa, a ga lo re: ‘Mogolole, Mogolole, Seanyane, re adimê diphafa tseo, re binê ka tšônê serantlhatlha?’”

Basimanyane ba bo ba re: “Mogolole, Mogolole, Seanyane, re adimê diphafa tseo, re binê ka tšôna serantlhatlha!”

A ba a di naya. Ba bo ba di rwala, ba bina ka tšôna serantlhatlha. Ha ba nntse ba bina ka tšônê serantlhatlha, a bo a re: “Mentla, diphafa tseo di ka rôbêga.” Diphafa tsa bo di rôbêga.

A ba a ba raya, a re: Ha lo le basimanyana jaana, mme lo nthobetse diphafa, diphafa ke di tšhotse go dikoko, dikoko di njetse mabêlê, mabêlê ke a tšhotse go banna, banna ba nthobetse thipa, thipa ke e tšhotse go basadi, basadi ba njetse dinakaladi, dinakaladi ke di tšhotse go banyana, banyana ba nthobetse mogoma, mogoma ke o tšhotse go Phuduhudu, Phuduhudu a nyetse ditloo, ditloo ke di itimetse, a tsetšho di mpoêle!”

Basimanyana ba bo ba mo naya yo mongwe wa bônê. Seanyane a mo tsaya, a tsamaya le êna. Ba tsamaya, ba fitlha mo makgatlhanong a di-

tsela. Ba bo ba bôna maenyana mo tseleng. Seanyane a a sêla, a a baya teng mo makgatlhlangong a ditsela, a raya mosimanyana, a re:

“Ha mongwe a tla, a Go botsa, a re: ‘Maenyana a kê a ga mang?’ O re: ‘Kê a ga Seanyane.’ Ha a re: ‘O ile kae?’ O re: ‘O ile Bokwene.’ Ha a re: ‘O rileng?’ O re: ‘O rile: ‘Mothubi a thubê, mofeti a fetê!’ ”

Seanyane a ba a tsamaya, a ya go iphitlha.

SEANYANE

Karolô ya boraro

Ga bo go feta losika lwa ga Rammutla. Lwa bo lo botsa mosimane, lo re: “Maenyana a kê a ga mang?” Mosimane a re: “Kê a ga Seanyane.” “O ile kae?” “O ile kwa Bokwene.” “O rileng?” “O rile: ‘Mothubi a thubê, mofeti a fetê!’ Bo-MMutle ba re: Yoo Seanyane re a mmoifa.” Kê ha ba feta.

Ga tloga ga tla losika lwa ga Bo Phuti. Le lona lwa fitlha, lo botsa mosimanyane, lwa re: “Maenyana a kê a ga mang?”

A re: Kê a ga Seanyane.

“O ile kae?”

„O ile kwa Bowkene.”

“O rileng?”

“O rile: ‘Mothubi a thubê, mofeti a fetê.’ ”

Bo Phuti ba re: “Re utlwile mosimane, ha e le yoo Seanyane re a mo tshaba.”

Ga tloga ga tla losika lwa ga Bo Tau, lwa botsa, lwa re: “Maenyana a kê a ga mang?.”

Mosimanyana a araba, a re: "Ké a ga Senayane."

Ba botsa, ba re: "O ile Kae?"

A re: "O ile kwa Bokwene."

"O rileng?"

"O rile: 'Mothubi a thubê, mofeti a fetê!'"

Bo Tau ba re: "Ha e le Seanyane, re a mo tshaba.

Ké ha le bônê ba feta.

Ga bo go tla losika lwa ga Bo Tlou. Lwa fitlha, lwa botsa, lwa re: "Mosimane, maenyana a, ké a ga mang?"

A re: "Ké a ga Seanyane."

Ba re: "O rileng?"

A re: "O rile: 'Mothubi a thubê, mofeti a fetê.'"

Bo Tlou ba iphetêla, ba re: "Ha e le yoo Seanyane re a mo tshaba."

Diphôlôfôlô tsa nna tsa tla jalo ka mefuta ya tšônê. Bofêlô ga tla mofuta wa ga Bo Leruarua. La thobetsa ka kodu, la re: "Maenyana a ké a ga mang?"

Mosimanyana a re: Ké a ga Seanyane.

La re: "O rileng?"

A re: "O rile: 'Mothubi a thubê, mofeta a fetê.'"

Leruarua la bo le thuba mae a ga Seanyane.

Seanyane a ba a tšwa ha o ne a itšhubile gônê, a tlolêla mo nkong ya Leruarua.

La re: "Othia! Othia! Seanyane ntšwa nkong!"

Seanyane a se ka a ba a tšwa mo nkong. Leruarua la a šwa. Seanyane a ba a tšwa mo nkong ya Leruarua, a le bua. A sega kgaketla ya nama ya lona, a e naya mosimanyane, a re, a e besê, mme a êlêtlhoka e se ka ya tshasêga molôra. Mosimane a e besa, mme ya tshasêga molôra. Seanyane a re, a e tsêê a e jê. Mosimane a e tsaya, a e ja.

A nêwa kgaketla e ngwe lwa bobedi, ga twe a e besê, mme e se ka ya wêlwa ké molôra. A e besa, ya wêlwa ké molôra. A e nêwa gapê, ga twe a e jê. Ké ha Seanyane a mo laêla lwa

bofêlô, a re, nama e se ka ya ba ya tshasegêlwa ké molôra, mme jaaka pele molôra wa e tlotsegêla.

Seanyane a betwa ké pelo, a tšhwara mosimanyana, a mmolaya.

Thutô ya ntlha

BOTHO JWA MOTHO

Karolô ya ntlha

Mo nakong e e fetileng go kile ga na le kitsišô mo koranteng ngwe ya Bantšho e e reng: „Kwa ntlung e ngwe ya kgwêbô ya bolêbêlêbê go batlêga mosimane yo o ithutileng go feta lokwalô lwa borataro go ya go rekisa teng.”

“Mme e re maitisboa a letsatsi ja Matlhatšô a tle go ipêga ka nosi kwa ntlwana-kgolo ya kgwêbo. E re go ya a tlê le dikwalô tse di kayang maitisêô a gagwê.”

E rile mo maitisiboeng a letsatsi je le kailweng patlêlô ya ntlo ya Kgwêbô ya bo e sena bogatô jwa lonaô, e le go re e šuma fêla diithati tsa mašogwana ba ipuêla ka puô ya seeng ya tšhomi. Ba bangwe ba e tšhoma tšhomi ba e ntsha le ka dinkô.

Mosimane a ne a kgwatlholola lokwalô lo lo mo kayang thutêgô le maitisêô, mme a lo lebe mešwetšwenyana e se kae, a boe a lo kgwatlhe gapê.

Nako e e neng e tlhomilwe ya tla, mme ntlo ya kgwêbô ya bulwa gore yo mongwe le yo mongwe yo o tlileng a tsênê; mme foo ga nna se mphete, se mphete. Metlhakana ya šomana mo nilwaneng

e be e buletšweng, ya rotola matlhô, ya leta katlholô ya bofêlô.

Morêna wa kgwêbô a êma, a re: Tu! Ya bo ya ne e rete e ka re lefa e le eng se ka wa sa utlwala.

Ké ha a bua nabô, a re: Makau ke a lo itumêlêla jaanong lo ka boêla kwa magaeng a lona. Ke tla sala le mosimane yo wa lekawana yo leina ja gagwê e leng Masisi Pelonôlô. Ké êna ke mo ipatletseng go tla go nthusa mo ditirong tša me."

Metlhakana e rile ha ba tutumologa go gwasagwasa, ba ga-kgamalêla go re, ké go reng ha Masisi Pelonôlô e le êna yo o itlhopetšweng.

Tsala ngwe ya mong wa ntlo ya kgwêbô e e neng e na le êna foo ya simolola go mmotsa, ya re: "Ké eng se se Go dirileng gore O tlhôpê mosimane yo, yo e-ntšwa e bile ênê a se na lokwalô lo lo kayang botho jwa gagwê?"

A mo araba, a re: "Nyaya O a fosa. Mosimane yo o tšhotse dikwalô di le dintsi tse di šupang maitšêô le botho jwa gagwê.

BOTHO JWA MOTHO

Karolô ya bobedi

Ditšhupô tseo tse di mo go êna ké tse:

Ka Lwa Ntliha o rile hale jaaka makolwane a teteanye fa ntlê ga ntlo, ga tla monna-mogolo mongwe wa segôlê, mme mosimane yo ke mo tlhopileng o ne a êma ka dinaô, a mo nêela setulo sa gagwê. Seo ké sešupô sa go re Mosimane yo o pelonomi.

Ka Lwa Bobedi o rile fêla ha a gatoga serepudi sa ntlo, a ise a tsene mo tlung a rola tlhoro a ba a tlhotlhora lorole lwa ditlhako tsa gagwê.

Moo go šupa go tsalêga ga gagwê. le go ithata ga gagwê, le go sisimoga felô moo o tsênang gôna.

Ka lwa Boraro o rile a sena go tsêna mo tlung a tšwala lobati lwa mojakô a ba a sêla lokwalô lo ke neng ke lo beile fa fatshe ka boomo, a lo baya mo sekwalelong, etšwa ba bangwe bônê ba ne ba ntse ba lo tlola, gongwe bangwe ba bônê ba lo kgarametse ka ditlhako.

Seo se šupa go re o itse go boloka sephiri, mme e bile gapê se šupa ha a le kêlôtlhokô.

Ka Lwa Bonê o rile a sale ka kwa ntlê a se ka a itšhunyatšhunya ka matla jaaka makau a mangwe. O na a letêla nakô ya gagwê ya go tsêna mo tlung. Ga a ka a belebetana le ba bangwe fa kgorong. Se se šupa go re o na le thulaganyô.

Ka Lwa Botlhano ke rile ke bua naê a mphetola ka tlotlô, a kekobeditse lentšwe, le gôna e rile fa a tšhwanetse go mpitsa a se ka a mpitsa ka leina ja ga mmê (Mr. Don) ,o ile a mpitsa ka tlotlô, a re "Sir". Se se šupa go re o na le tlotlô, o bile o masisi.

Jaamong mokaulengwe, a ditšhupô tse ga se dikwalô tôta tse di šupang **Botho jwa Motho?**

Tsala ya gagwê ya araba, ya re: "Motlotlegi O tle O tsee seditse. O buile nnete, tšotlhe tseo ké tšôna tôta ditšhupô tsa **Botho jwa Motho**, nna ke ntse ke akabetse ke sa itse go re O mo tlhopetseng mo gare ga boidiidi jo bo sa tšwang go tloga fa, mme e re ka bagologolo ba rile "Go

tsamaya ké go bôna" le nna ke tsamaile ka ba ka tla go ithuta thutô e ntšha."

Itseng babadi go re se se ka bolêlang ka ga maitšêô a motho a tihôlêgô gagwê ké go mo êlatlhôkô metšwetšwenyana e le lešomê a itebetse, mme ditirô le mekgwanyana ya gagwê tsa mo lobakanyaneng lo, di ka mo senola go feta dikwalô tse o nang natšô.

Elatlhôkô go re thutô e e re ruta šona mo nakong e o itebetseng ka yôna e seng ka nakô e o masênê ka yôna.

Tsaya tsia go re mo sephiring le mo lefifing ké tšôna dinako tse Modimo o tla go atlholang ka tšôna, mme ka dinako tšotlhe rapêla Modimo go re o nnê lesedi ja gago mo lefifing, mme o Go bonesetse tsela.

Tlhamane ya bobedi

EYANE LE NGOJANE

Ga twe e kile ya re go agilwe mo motsing ka letsatsi le lengwe banyana bangwe ba le babedi, bo Eyane le Ngôjane; ba tšwa mo gae, ba re ba êtêla lefatsheng le sele.

Ya re ba le kwa gare ga naga letsatsi la ba phirimêlêla, mme ba nna ba tsamaêla pele.

Gare ga bosigo ba bôna molelo o tuka kwa pele ga bônê. Ha ba fitlha mo go ôné, ba fitlhêla e le molelo wa ga Dimo-se-ja-batho.

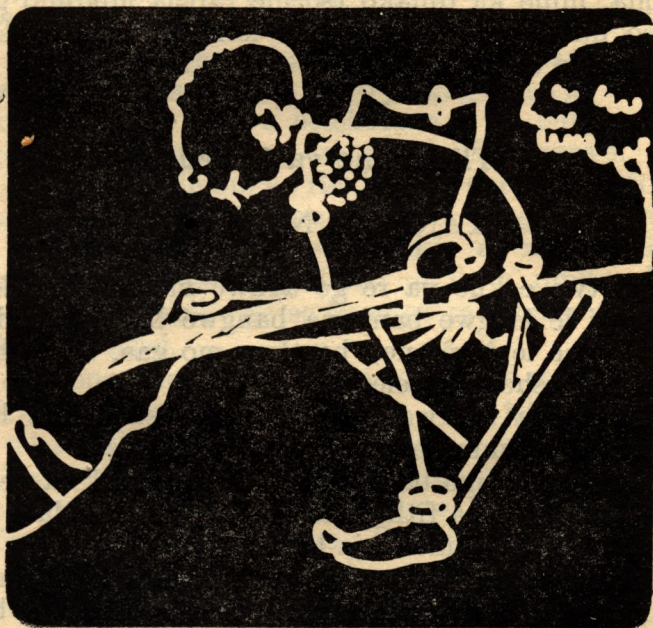
Yo motonna wa banyana ba e ne e le Eyane, Ngôjane e le yo mmôtlana. E rile Dimo a ba bôna, a itumêla thata, a botsa, a re: "Lo tšwa

kae, bomotlogolwake? Lo tla šôbala (rôbala) mo tlung ya ga malomê!”

Eyane a dumêla go rôbala, mme Ngôjane ênê a rôbala fa išô, a gana go apara dikobô tse Dimo o neng a re o a di mo apesa, a ikaparêla tsa gagwê tse o neng a tlile ka tšôna.

Mme ga twe, e rile gare ga bosigo ha bana ba ba thulametse, Dimo a ba a tšoga, a tsaya tšhaka, a ya go e looletsa ka kwa ntlê.

Ha a nntse a e looletsa ka kwa ntlê, a bua nayô, a re: “Seêpa, êpa, galeha, galeha ke jê bo Eyane le Ngôjane.”

Athenko Ngôjane ga a thulamêla, o nntse a utlwa se Dimo o se buang. Ké ha a ôpêla, a re: "Eyane, Eyane, mogololê, tšoga, tšoga, tšoga, utlwa, utlwa, mogatsô, a re, 'Seêpa, êpa, galeha, galeha ke jê bo Eyane le Ngôjane.'"

Dimo a ba a utlwa se Ngôjane o se opêlang, ké ha a ya kwa go Eyane, a mo raya, a re: "Mogatsaka Eyane a O utlwa jaaka monnao Ngôjane a nthogaka?"

Dimo o na a pateletsa Ngôjane, ka gonne o ne a ise a ke a mo roge.

Eyane ka go hengwa ké lorato lwa gagwê le Dimo, a ba a tšoga a ya go ntaya Ngôjane, a re: "Ngwanyana ké wêna, ke tla Go kabolola ditsêbê, O rogile Dimo."

Ngôjane a araba mogoloê, a re: "Hee, mogololê, Eyane, O mpolaêlang? A nkile ka roga Dimo? Dimo o a mpateletsa!"

Ga twe, e sale e lala e le yônê tirô ya bosigo jotlhe, go re, bofêlô, e re masigo a tsamaêla go sa, Eyane a ikutlwêlê mafoko a ga Dimo ka ditsêbê.

Eyane o ne a nonnê mo e neng e a ne ha a gotlhôla, mahura a ba a tšwa ka leganô.

Dimo a ba a ngwêga bosigo, a ya go bitsa bo Dimo ba bangwe gore ba tle go mo thusa go bolaya bo Eyane.

Ha Dimo a sa ile, ké ha banyana ba sala ba ipeola, ba tsenya meriri ya bône mo dikgokgotšong tsa ntlo ya ga Dimo, ba ba ngwêga.

Dimo ha a fitlha kwa go bo Dimo ba bangwe a ba raya, a re: "Lo tla itse ha e le êna mosadi wa

me ka go bôna, ha e a re a gotlhôla go tšwe lehura mo leganong ja gagwê.

Eyane a tlhalehêla Dimo, a nna a kôma mosidi, gore e re ha a gotlhôla go tšwa mosidi e seng lehura.

Bo Eyane ba bo ba tsêna mo tseleng, ba siêla kwa ga bônê.

Ga twe, e rile ba sa tsamaya, ba bôna lorole lo kuile kwa pele ga bônê. Ba se ka ba itse ha e le lorole lwa bo Dimo. E rile ba kgatlhana le bo Dimo, bo Dimo ba botsa Eyane, ba re: "A ké wêna mogatsa Dimo?"

Eyane a ôpêla a re: "Ga se nna, ga se nna mogatsa Dimo! Mogatsa Dimo o kong gae, o nntse a kadimotsêga! 'Bo Dimo ba mo raya, ba re: "A O ko O gotlhôlê!"

A bo a gotlhôla, ga bo go tšwa mosidi ka leganô. Ké ha bo Dimo ba tsiêtsêga, ba hetêla pele.

Mme e rile ba gorôga kwa ga Dimo-se-ja-batho Dimo, mong wa ntlo, a bo a bitsa, a re: "Eyane, Eyane, mogatsaka!" Ga bo go araba meriri e e mo dikgokgotšhong tsa ntlo. Bo Dimo ba bo ba ketesêla le ntlo, ba e dikologa, mme ba se ka ba bôna motho opê.

Ha ba sena go lapisywa ké go batla, ba raya Dimo, ba re: "Monna, pilediwa e a lwêlwa, mme jaaka O re bileditse lehêla, re a Go Tšhwara-ganya."

Ké ha ba tšhwara Dimo, ba mmolaya. Banyana bônê ba ikgôrôgêla sentlenyane kwa ga bônê.

7. Thutô ya bobedi

BOKA

Lo tla bôna gore Batšwana ba bogologolo Modimo o ile wa ba naya ditlhaloganyô tse di tlhokang Batšwana ba gompijeno go di tšweledisa pele.

Ke tla lo bolêlêla ka ga sengwe sa dilô tse e rileng bogologolo Batšwana ba se dira ka tlhaloganyô e ba e neilweng ké Modimo.

Motšwana o ile a bopa letšopa, a itirêla nkgô ya metsi, mme ha a sena go e dira a ba a e besa mo išong gore e nnê thata jaaka letlapa.

Ga twe e rile motlhamongwe nkgô ngwe ya thubêga ka bogare, mme ga bo go sena ka fa e ka rokwang ka teng. Mong wa yôna a bo a e rata thata, mme o na a akanya thata go senka ka fa o ka e mamaganya ka teng.

A tlêlwa ké tlhaloganyô ya go tsaya kepu ya gagwê, a êpa segwere sengwe se se bidiwang "Boka". Ha a sena go se êpa, a se êpa a se tlosa dikobo tsa šôna tse di se apesitseng fa godimo a di latlha.

Ya re tse di ka fa teng a di thuga ka letlapa, a ba a di tsenya mo pitseng, a gadika mo o go thugileng, a ba a tloga gapê, a busetsa mo o go thugileng mo pitseng mo letlapeng, a di thuga gapê, mme ya re go direng jalo a bo a tsenya moko, o a thotologa le ôna o tšhubilwe ka molelô, mme a thogêla naô go nolofatsa Boka.

Ha a sena go dira jalo a phaphatha Boka ka diatla, a dira senkgwe se se tonna, mme a se lesa

sa ôma, mme ha se sena go ômêlêla se nne thata, mme a tloge a se omose ka molelô go se nôlôfatsa, mme a se ngwathe. a lothe nkgwana ya gagwê ka šôna, mme nkgô e mamagane sentlê e be e nne thata.

Boka gongwe Motu ké sengwe se mosadi mongwe le mongwe wa Motšwana o sa rateng go se tlhôka.

8. Thutô ya boraro

SETLHARE SA GA NGAKÊ

Nokanyana e e bidiwang Kolobeng ké yônê noka e le yosi e e êlêlang ngwaga otlhe mo Tshireletšong wa Borwa. Mme go ya go ile e tla tlhôla e amane le leina ja Ngakê Livingstone, ka gonne mo dipoteng tsa yônê ké moo o fetileng a ka a aga Motse wa gagwê wa Africa gônê.

Letlôtla ja ntlo ya gagwê le sebesetšo di sa bônala kwa Kolobeng.

Gautšhwane le lekgabanyana je ntlo ya ga Ngakê e kileng ya bo e le mo go lônê go na le mabitla a a thekeleditšweng.

Ngwana wa moruti a le mongwe fêla o fitlhilwe fa. Diphupu tse di mo teng di tharo, mme ga go na sepê se se kayang maina a ba ba fitlhilweng moo.

E kete felô fa go kile ga bo go babalêlwa thata. Ka fa tlhatshe ga setlhare se se mmitlwa se se okamisitseng dikala tsa šônê godimo ka mokoa wa majê a a sa bêtlwang a a šupang mabitla, go kile ga bo go na le lengwe — kooteng le dirilwe

ké diatla tsa mongwe wa losika lo lo šwetšweng ké mongwe.

Mo tikologong ya matlôla go sa nntse go thwalwa digopotšô tsa motho yo mogolo. Tlhotlhomišô e e dirilweng bošeng e ne ya senola dikgapetlana tsa "bôtlôlô" e tala e e mebakô, mme tse ké tse di gakololang motho gore Livingstone e ne e le ngaka, mme a dirisa mabôtlôlô a melemô e e sa noweng, le matlho a digalase; le papetlana

tša majê a a rulêlang di dirilwe ka matlapa a mono a e kete o kile a leka go simolola mokgwa o moša wa go rulêla ka ôné.

Tse, le fa go ntse jalo ga se tšônê ditšhupô fêla tša boagô jo bo tlogetšweng ké "Ngakê" leina je le jaana Bakwena ba sa nntšeng ba mmitša ka lôbê ka loratô.

Kwa Goo-Manyana kwa go leng di-maele di šupa go tšwa kwa Matlotleng, go na le setlhare sa motlhatsa se segolo sa bogologolo se "Ngakê" mothaopê le Moruti Moffat ba ne ba tle ba tsenye tshipi (Kêrêkê) ya batho ba merafe e e ne e le gaufi ka fa tlhatshe ga dikala tša šônê.

Ka selemô sa 1935 Motlhalefi mongwe "E. Walker" wa South Africa yo o tumileng thata ka go itse ditšô le ditiragalô o ne a êtêla gônê.

O ne a etlaeditšwe mo mosepeleng ké Molaodi-Maeba le Molaodi wa Thutô ya Tshireletšo. Ba ne ba ile teng go ya go bôna diêtainapele tse: "R.M." tse di gobotšweng bogologolo, tse Motlhalefi Walker o fetileng a dumêla gore ké tse di emetseng "Robert Moffat".

Mo mofameng o mongwe wa setlhare, e rile moragô ga bônwa diêtainapele tse dingwe di le pedi tse e rileng le fa di sa bônale sentlê di ne di bônatshêga gore ké "D.L."; Ka fa tlase go tšônê go ne go le ditlhaka tse dinnye, mme tšônê tša bo di phimogile.

Ga ke rate go tsaya batho ba bagolo ba, jaaka batladiki ba ditlhare, mme fa, e kete ba ne ba na le maikaêlêlô a ba neng ba dira jalo ka ntlha ya ôné.

Ditlhaka tse "D.L." ga di fa di ka bonwang ka motlhofo gônê. Di kwa tlase thata fa gare ga

maphata a matonnatonna a ditlhare a le mabedi. Go dumêlêtsêga fa diêtainapele tse: "D.L." di emetse "Ngakê David Livingstone".

Ga twe go na le ditlhare tse dingwe mo Tshireletšong tse mo go tšônê go gobotšweng. "D.L." E ka re motlha mongwe tsa bo di ne di dirêlwa go kaêla ba bangwe ba setlhôpa sa batlhatlhobi ba mafatshe ba ba neng ba saletse kwa moragô.

Setlhare se Ngakê o neng a rêrêla ka fa tlase ga šônê se gakgamatsa ka bogolo jwa šônê. Thito ya šônê e kete e dirilwe ka dikutô-kutô di logilwe tsa ba tsa logangwa mmôgô.

Se se gakgamatsang bogolo ka ga setlhare se ké gore ditlhare tšotlhe tse di mo tikologong ya šônê di dinyenyane. Batšwana ba se bitsa Motlhatsa-sea-tlhôkwa. Motlhaopê Moruti Robert Moffat o ne a gobola leina ja gagwê mo go šônê ka e se setlhare se se bônwabônwang gantsi.

Tlhamane ya boraro

MOGWELENYANE LE MONNAWÊ

Ga twe, bana bangwe, ba le babedi, ba kile ba tšwa mo gae, ba ya go rwalêla dikgong kwa sekgweng.

Ha ba sena go fitlha mo sekgweng, ba rwalêla, ba aletsa, ba rwala dikgare, ba tsaya dikgong, ba ya gae.

Go tšwa mo sekgweng ba bôna molelo o tuka kgakala le bônê, ba ithaya, ba re, ké legae la bônê.

Ha ba fitlha mo tlung e, ba fitlhêla molelô o

tuka o le osi, go se na motho mo tlung. Ba dula ba kgotletsa molelô.

Ya re go sena go feta sebakanyana, yo mmotlana a tšwêla ka fa ntlê, a utlwa lenong le lela, le ntse le re: Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete! Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete! Ngwana yo mmotlana a bo a bitsa mogoloê, a re:

“Mogwelenyane, Mogwelenyane, tla, O utlwê

nonyane e a re: Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete! Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete!”

Mogoloê a mo gakalêla, a re: “Ngwanyana ké wêna, tsêna ka fa tlung, O tla jewa ké dilô tsa bosigo.”

Lenong la tla gapê, la re: Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete! Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete!

Ka nakô e la duma gore lefatshe le be le roromê.

Mmotlanyana a tšwa gapê, a reetsa, a reetsa, a boa, a bitsa mogoloê, a re: “Mogwelenyane, Mogwelenyane, tla, O utlwê, tla, O utlwê nônyane a re: “Mmu! Mmu! ké Mosete, ké Mosete! Mmu! mmu! ké Mosete, ké Mosete! Selô se, sa bo se tsêna ka fa tlung, se tšhwara Mogwelenyane, se mo tšhwaraganya, se mo ja, se latlhêla marapônyana a gagwê ka fa ntlê, se ikgotsetsa molelô wa šônê.

Ngwana yo mmotlana a ba a inaya naga, a feta, a lela, a ntse a ôpêla. Monnanyana mongwe wa motšofe, yo o neng a ntse a tsamaya le naga, a mmôna, a ya mo go êna, a mmotsa go re: “O lelêlang?”

Ngwana a bo a rarabolola, a bolêla se se mo diragaletseng. Ké ha monnamogolo a mo tsaya, a mo isa gae.

Tlhamane ya bonê

NTSWAKAE LE DIMO

Karolô ya ntlha

Ga twe, e kile ya re e le Dimo a nna le mmaagwê, mmaagwê a ba a ya go mmatlêla mosadi. Naane ya re, mênô a ga Dimo yo a na a le matelele jaaka petlo, mo e bileng basadi ba ne ba mo gana ha a re, o a ba nyala.

Ka letsatsi le lengwe Mma-Dimo, ya re a ba a batlêla morwaê mosadi, a kgôna, a bôna mosadi mongwe. Ha Dimo a bôna mosadi wa gagwê, a itumêlêla mmaagwê thata, a re: "Mma! Mma! E tšwa go e bôna kae e sadi e nkenane e?" Dimo o na a sa itse go bua sentlê ka mênô a gagwê a matelele a na a faralala ka leganô.

Go sena go feta sebaka sa dikgwedinyana mogatsa Dimo a na le ngwana. Mma-Dimo a laêla Dimo gore a ise ngwetsi le setlogolo kwa gabô-mogolo ngwana. Dimo a tsaya ngwana le mmaagwê, a ba isa bogôgadi.

Mo gare ga loêtô Dimo a raya mosadi, a re, a belogolole ngwana.

Mogatsa Dimo a re: "Hee! Dimo ngwana o robetse."

Dimo a re: "Mosadi ké wêna, e thibanye ditsêbê. Nna e ka Go ja le ngwana yo wa gago, ha wêna e sa mo belogolole jaaka ke bua."

Mosadi ka go bo go boifa Dimo, a belegolola ngwana. Dimo a tsaya ngwana, a mo ja. Ha a

sena go ja ngwana a tšhwara mosadi a mo phutélêla le dibaga mo morabaneng. A raya mosadi mo teng ga morabana a re: "Moropa lela, re sa le fa ke utlwê."

Moropa wa ôpêla wa re: "Se rialo, rialo Dimo. Se rialo, rialo Dimo. A ga O re Ntšwakae a Malope wee, Dimo. Moropa, goroma, goroma, re ulwê! Sebaka sa ga mmê se kana ka madiba."

Dimo a athlhamo, a tlhomama ka mênô a matelele ha fatshe, a tshêga, a sename, a nntse a re: "Hhaa! Hhaa! e sadi ya ka e itse go ôpêla jang!"

Dimo a bêlêga moropa, a wêla mo tseleng; athenko o tla feta ka motse wa bo Ntšwakae, mme go bisa go itse a gorogêlê fa gabo mogoloê Ntšwakae E re gorôga mo motsing, a fitlhele bo mogoloê Ntšwakae le banyana ba bangwe ba nntse ba tshameka fa pele ga matlo, bagolo bônê ba seo, ba ile bojalweng kwa moletlong.

Dimo a raya banyana, a re: "Bomotogoloakê! a lo ko lo mpheng dijô, ke tla lo ôpêlêla kôma e e monate ka moropa o wa me."

Bana ba bo ba mo naya lomipi. Dimo a ba a le ramutsa, a le kometsa, a sa le tlhahune le go le tlhahuna. E nntse e le ênê a ba a tshêga, a re "Hhaa! Hhaa! Hhai! Morope, goroma, goroma, re utlwê."

Moropa wa bo o ôpêla, o re:

"Se rialo, rialo Dimo! Se rialo, rialo Dimo! A ga Ore Ntšwakae a Malope we Dimo! Moropa goroma, goroma, re utlwê! Sebaka sa ga mmê se kana ka madiba!"

Kgaitadia Ntšwakae a ba a ngwêgêla kwa

moketeng wa lonyalo a ya go raya mmagwê, a re: "Mma we! Mma we! tla, O ya go utlwa metlhôlo kwa gae ka ga nnake Ntšwakae mo morabangeng wa go Dimo!"

Mmagwê Ntšwakae le mmangwanagwê ba tabogêla kwa gae. Ba a fa Dimo dijô, ba mo lôpa gore a ba ôpêlêlê pina ka moropa.

Dimo a betsa moropa, a re: "Hha! Hha! Hhai! Hhai! Moropa goroma, goroma, re utlwê!"

Moropa wa bo o simolola go ôpêla ka lentšwe le le futsafetseng, le nntse le re: "Se rialo, rialo Dimo! Se rialo, rialo Dimo! A ga O re Ntšwakae a Malope we Dimo! Moropa goroma, goroma, re utlwê! Sebaka sa ga mmê se kana ka madiba!"

Ka nakô e Dimo a ntêwa ké ditshikare, a nna, a gotlhôla thata gore batho ba se ka ba utlwa se se buiwang ké moropa.

Mma Ntšwakae ka a na a itse gore Dimo o ratile dijô bobê, a mo šupetsa kwa mokete o teng, a re: "Dimo! A O bôna lorole lo le ka kwa molapotlase? Go lonyalô teng, tsamaya O ye teng, O tlogêle morabana sa gago, ke tla sala, ke Go o diseditse."

Dimo a ba a konotêlêla morabana, a o tlogêla le mmagwê Ntšwakae, a tsamaya le mmangwanagwê bo Ntšwakae, a ya kwa lonyalong. Ha a fitlha gônê, a siêlwa majalwa, a fiwa nama. Dimo a metsaka nama le marapô a sa tlhahune.

NTŠWAKAE LE DIMO

Karolô ya bobedi

Ka nakô e yotlhe e Dimo o mo lonyalong ka yôna, mmagwê Ntšwakae a bo a nnetse go bofolola morabana wa ga Dimo. A fitlhêla Ntšwakae a le ka fa teng ga ôna. A mo ntsha a ya go mo šuba ka fa segotlong. A mmotsa gore go tllile jang ha e tla bo e ne a le mo morabaneng wa ga Dimo.

Ké ha Ntšwakae a tla a bolêla mafoko otlhe a ga Mma-Dimo le Dimo le ngwana yo o jelweng.

Mmagwê Ntšwakae a ba a tšhwara ntšanyana le motshitšhi, a di šubêla mo morabaneng wa ga Dimo. A ba a tsenya le lentšwana mo teng, a bôfa morabana jaaka o no o bofilwe.

Ha Dimo a boa kwa lonyalong, a ba a fitlha a tsaya morabana wa gagwé, a feta, a reketlêga le tsela, a ya gae. A tsamaya jaana, o ithaya, a re: Ntšwakae o ka fa teng ga morabana.

Ha a fitlha kwa ga gagwê a tsaya morabana, a o baya kwa moseo ga ntlo, a raya Mmagwê, a re, a bese lophego lo bo lo nnê lohibidu.

Ha lophego lo nna lohibidu a raya motlogoloê yo mmôtlana, a re: “Nkogoloake! A ko bofololê lekôkôma la me, O lere mokogoloo (setlogolo), re ke go e besa besa.

Ngwana a bofolola, a tsenya letšogô, motshitshi wa mo tlopinya, a goa, a re: “E a noma noma, malomê (loma loma).

Dimo a mo gakaêla, a re: “O se tlatlanyana sa mosimanyana O palêlwa ké monnao!”

Ké ha Dimo a raya motlogoloê yo mogolowanya-
ne a re: "E kogolo tla le monnao mo lekoko-
meng!"

Le ênê ha a tsenya letšôgô motshitshi wa mo
loma. A goa, a re "Malomê ke a longwa ka fa
teng."

Dimo a galefa, a raya mmagwê, a re: "Mma,
lere mothwana yo o mo kgetsing."

Motshitshi wa mo loma, a re: "Ga wa O a bo O re tletse eng, Dimo, se se lomang?"

Dimo a galefa thata thata, a lëlêka batho ba ba mo tlung botlhe. A itšwalêla, a le esi, mo tlung, a re, mmagwê a kopêlêlê setšwalo ka fa ntlê, ba mo tlogêlê, a ijêlê monate a le esi.

Dimo a ya mo morabaneng, a o henyêga, a o kakamara, a o isa lophegong. A bofolola kgetse, a tshêla mo lophegong, ntšanyana ya betsêga ya tšanya, motshitshi wa tšwa, wa tlala ka ntlo, wa mo rwanthaka mo tlhogong, mo mmeleng le mo sefathogong.

Dimo a bôkôlêla jaaka e kete o šelê. A goa Mmagwê, a re: "Mma we! tla O nthuse! Mma we! mpulele." Ijo! Ijo! Ijo! ijo we! A ga ke a šwa!

Mmagwê a goeletsa ka fa ntlê, a re: "Ké ôné mokgwa wa borata dijô? A ga O a re O tla ja dimonate O le wesi? Jaanong O mpatla thušô ya eng? Ja! O re timê!"

Dimo a ragakanya ka fa teng ga ntlo gore a ba a thubê setšwalô. Ha a betsêga ka fa ntlung a utlwa setšhiri sa gagwê se e-ša a tabogêla kwa molapong ka matšobane a magolo.

Ha a atamêla sediba, a bôna serêtsê ha tlhako ya kgomo e neng e gatile teng, a tlhômama ka tlhôngô maoto a ya kwa godimo. E sale a tlhoma-mêla rure, a ba a šwêla teng fa.

Moragô ga malatsi a se kae bana ba motse ba tla fa Dimo o šwetseng teng. Ba tshamekêla gaufi le sekukuru. Mongwe wa bônê yo o neng a bidiwa Tselane a ba a bôna manyepa a dinotshi mo sekukurung sa ga Dimo. A ba a tsenya letšôgô, a re o ntsha manyêpa. Banyana ba bangwe,

ha ba re ba a šeba, ba bôna letšôgô la ga Tselane le kopesetse mo sekukurung sa ga Dimo.

Banyana ba ya gae, ba fitlha ba bolêla se ba se bonyeng kwa nageng, ké fa go tlhajwa kgomo go iwa go ntshiwa letšôgô 'a ga Tselane ka mogodu wa yôna.

12. Thutô ya bonê

MELAÔ YA BAGOLOGOLO

Karolô ya ntlha

E rile bogologolo Batšwana ba bo ba na le molaô oo bolokang bana le bagolo, le batho ba ba itlhokang, ba ba se nang leruô, le ba ba se nang nonofô jaaka digôlê, le ba ba tšofetseng. E ne e tle e re fa mosimane a bolaile kgaka kgotsa lešogo a di ise kwa banneng.

Fa lèkau le bolaile phôlôfôlô a e ntshe marapô a yôna, a a betle, a ntshe mokô ,a o ise kwa go yo mogolo mo go ênê.

Yo le ênê a o ise kwa go yo o kwa pele ga gagwê, o felêlê mo go yo mogolo mo go bône botlhe. O apewe, o jewe ké banna ba batonna.

Mme gotlhe mo ya bo e le go gopola batho ba ba se nang thata ya go itirêla sepê gore ba bônê go tshela.

Fa motho a tlhaba kgomo a batle motho yo mmôtlana gore, e re ka a le motho yo mmôtlana a se na leruô, a mmuêlê kgomo gore bana ba gagwê ba bônê go ja nama.

Motho yo o buang kgomo o na a fiwa dinaman-yana tse di bidiwang magopêlô; mme a bo a di

tsaya fêla ka kgololêsêgô, a di nee bana ba gagwê. Ba lale, ba jele nama.

Nama ya mokôtô e apewe, e jewe ké banna kwa kgotleng. Mathô le diphio a jewe ké banna bagolo. Tlhôgô ya nku le ya podi, le yôna e jewe ké banna kwa kgotleng. E re ba a ja tse, ba re: "ké kgomo ya marumô." Ba raya gore fa dikgomo di gapilwe ké ntwá mong wa tšônê ga a ke a di latêla a le nosi, ké gônê ka fa nama ya kgomo e sa tlhaeleng banna go e ja.

Le gompijeno Batšwana ba metlha eno (bogolo ba Tshireletšo) ba sa nntse ba tshegeditse molaô wa mokôtô le tlhôgô ya nku le ya podi. Mo gongwe gantsi ngati e jewa ké basadi.

13. MELAÔ YA BAGOLOGOLO

Karolô ya bobedi

Jaaka lo sa tšwa go utlwa e rile mo metlheng ya pele batho ba ne ba itse dilô go di tshegetsá sentlê.

Basimane e ne e tle e re fa ba ile go disa ba bolae kgaka mme ba ye go e šoma kwa banneng. Kwa ntlê ga kgaka go no go šongwa kgori kana mmutla. Mme fa basimane ba ka ja dilô tseo ba sa di šome ké molato o motonna thata. Ba tšhwanetse gore ba otlhaiwe ka thupa, ba kgwa-thisiwê gore ba tle ba tshabê go tlhôla ba dira jalo, ba itse gore selô se ké molato, mme ba nnê ba itse gore fa ba ka ja tse ba tla tlhôla ba kgwatile.

Bana ba gompijeno ga ba itse sepê sa melaô ya bogologolo le batsadi ga ba sa ba tshaba.

A selô se se tlhokomêlwê ka thata gore ba busediwe mo melaong e e tšhwanetseng ya bogologolo. Motho wa mosimane a itse gore monna yo mongwe le yo mongwe ké rragwê, mme e re fa a jisitse dikgomo mabêlê, a tlhagolwê ka moretlwa ké monna mongwe le mongwe yo o gaufi le ênê.

Basetsana le bônê ga ba sa itse ditirô tse di ba tšhwanetseng le bokgabale jo bo ba tšhwane-tseng.

Bagolo le bônê ba iketlile ka go latlha segologolo. Ditlogolo ga di sa ntsha maôri. Dithôgô di ijêlwa fêla mo malwapeng ga di sa isiwa kwa kgotla.

Mekgwa a mentlê ya bo-rragwê-mogolo motho ga e latlhwe ka go ekaekiwa seša. A re oketseng mekgwa e mentlê ya bo-rona ka e mentlê fêla ya merafe e mengwe.

14. Tlhamane ya botlhamo

TSETSANYANA NKHABE

Ga twe, o kile ya re e le mosadi a agile, a nna le ngwana wa mosimane. Mosadi yo a aga a nntse a tlhatlhaa molemô, a o naya morwawê gore a ye go o baa. Mosimane a aga a nntse a nwa setlhare. Bofêlo mmagwê a mmotsa go re, o kgotshe eng.

Mosimane a araba, a re: "Ke kgotshe mankô-gwane."

Letsatsi le lengwe mmagwê a lemoga gore dimpa tsa mosimane di tšobetse. Ké fa a mmotsa

go re a ga a ja mankôgwane. A araba ka go re ga a a ja.

Bofêlo mosimane yo a na le ngwana wa mose-tsanyana. A ba a mo agêla setlhaga kwa nageng, a mmaya mo go šônê, a se pega mo godimo ga setlhare. E ne e re ha mosimane a gama dipodi kwa gae, a tlogele podi ngwê a sa e a e gamêlê ngwana wa gagwê.

Fa a fitlha fa setlharing a tšhware podi, a e gamêle mo lonakeng a opele, are:

“A ga O ko O lela Tsetsenyane Nkhabe!”

Ngwana wa setlhare sa mopipi le motlopi
Tsetsenyane Nkhabe!

Ao! Nkhabenyane Nkhabe!”

Ngwanyana a ba a lela, mmagwê a ba a mo
pagolola, a mo nosa maši. Fa a sena go nosiwa
maši a ba a pégwa mo godimo ga setlhare. Ngwana
yo o na a rata go retiwa thata.

Maitseboa mosimane a boele kwa gae. Ya re
motlha mongwe monawê mosimane yo a eletsa
go ya go disa le mogoloê, mme a gakgamala fa a
bôna mogoloê a gana go ya go disa le êna.

Mmabô a dumêla dumêla gore yo mmôtlana
a ye go disa le mogoloê mme yo mogolo a re:
“Ngwana ké wêna ke se ka ka ba ka Go bôna kwa
nageng.”

Ké fa mmôtlana a ipaa jaaka e kete o boêla
kwa gae.

Ha mogoloê a nntse a tsamaêla pele, ênê a tla
a mo setse moragô, a kukuna le ditlhare, a itshira
ka tšônê ka nakô ya fa mogoloê a atamêla fa
setlharing sa ngwana, a utlwa, a ôpêla, a re:

“A ga O ko O lela Tsetsenyane Nkhabe!

Ngwana wa setlhare sa mopipi le motlopi
Tsetsenyane Nkhabe!

Ao! Nkhabenyane Nkhabe.”

A utlwa ngwana a lela, a bôna mogoloê a pagama
setlhare, a pagolola ngwana, a mo nosa maši.

A-re “Eehe! Mogolole o dira mo!”

Ké fa a khobakhobêla kwa gae, a ya go bolêlêla
rragwê le mmagwê, a re: “Bo-mmê nkgonne o na
le ngwana yo montlenyane kwa nageng. Ké
ngwana wa mosetsanyana.”

Mmagwê a mo raya, a re: "Ngwanaka, e re bosigo O yê go ntšhupetsa kwa ngwana yo o teng.

Gammanete e rile bosigo ba tsamaya, ba ya felong fa ngwana o neng a šubilwe gônê. Mmôt-lana a êma fa setlharing, a ôpêla jaaka mogoloê, a re:

"A ga O ko O lela Tsetsenyane Nkhabe!

Ngwana wa setlhare sa mopipi le motlopi

Tsetsenyane Nkhabe!

Ao! Nkhabenyana Nkhabe."

Ngwana a ba a lela. Ba mo pagolola, ba mmêlêga, ba mo isa gae.

Fa ba fitlha mo gae losea lwa robadiwa le kôbê wa lônê ka fa segotlong gore lo se ka lwa bônwa ké opê.

Mošô o o latêlang mosimane, mma wa losea, a bolotsa difutshane jaaka gale, a ya kwa setlharing sa mopipi a ôpêla pina ya gale, a re:

"A ga O ko O lela Tsetsenyane Nkhabe!

Ngwana wa setlhare sa mopipi le motlopi,

Tsetsenyane Nkhabe!

Ao! Nkhabenyana Nkhabe!"

Ngwana wa batho o rile koo, o ôpêla, a ba a ôpêla ka lentšwe le le futshafetseng; Setlhare sa re: "O no O mperile eng?"

Ké fa a pagama setlhare, a fitlhêla naga e le tshêtlha.

A utlwa pelo e botlhoko, a itse go re, monnawê e ka ne e le ênê o itseng kwa ngwana o gônê.

A boêla kwa gae, a šulafetse mogopolô.

Mmagwê a mmotsa, a re: "Ngwanaka ké eng, fa O le bodutu jaana?" A re: "Mma ke a bobola."

Mmagwê a re: "E seng O tlhologeletšwe Tsetsenyane Nkhabe?" Fa O mmatla ké nna ke mo tšhotseng, ké yo tla O mmônê!"

Ké fa mmagwê a mo šupetsa ngwana yo, mme go tšwa fao a tsaya ngwana yo jaaka e kete ké kgantsadiê.

Thutô ya botlhanano

DINÔNYANE

Dinônyane ké dibopiwa tse Modimo o di tlhodi-leng ka tsatsi ya botlhanano ja lobôpô. Modimo o no o di tlholêla go fofa mo moyeng wa loapi.

Di na le diphuka tse di ka fofang ka tšônê, mme mebele ya tšôna e besitšwe ka diphafa tse di metsi. Dinônyane tse dingwe di apesitšwe ka ditlôpô fa ditlhogong tsa tšôna.

Dinônyane di na le maoto a le mabedi. Di tlopatlopa ka aôna, tse dingwe di kokotla.

Nônyane e e gaisang dinônyane tšotlhe ka bogolo ké ntshe. Ntshe ka e ka ke ya fofa, mme e ka kgogoga ka lobêlô lo logolo; e phutholola diphuka tsa yôna, fa e siana. E ka sia pitse. Ha e ngodiêga e phuêga, e bobisa tlhôngô ya yôna mo mašaweng gore e se ka ya bôna tse di e diragalêlang, fa mmaba wa yôna a e bolaya, kgotsa ha a e gatla, kgotsa fa a khumola diphafa tsa yôna.

Dinônyane di sêla ditlhaka tsa dipeo le diboko le matlhotlhora ka melomo ys tšôna. Di bile di sêla maje a manyenyane. Dijô di tsêna mo ntšhung, le ôna maje. Maje a tlhakana le dijô, a sila dijô mo ntshung. Moragô ga moô tlhakatlhakanô e e tsêna mo maleng, nônyane e be e kgotshe.

Dinônyane di tle di robale mo ditlhageng tse di di ikagêlang fa ditlhareng tse di na le dikala di le dintsi le bontsi jwa makakaba. Dinônyane tse dingwe di itogêla ditlhaga mo ditlhakeng tse di nnang mo metsing gore dinôga di se ka tsa tla go thukhutha mae kgotsa mamphorwana a tšôna. Fa dinônyane tse di loga ditlhaga fa dikalaneng tsa ditlhare tse di nnang gaufi le metsi, di fothla

makakaba ka melomo ya tšôna gore di bônê fa nôga e etla.

Dinônyane di tle di tsale mae a le mabedi kgotsa a le manê, mme di a elame ka wêkê tse pedi kgotsa tse tharo.

Go nônyane ngwe e e sa elameng mae a yôna, mme e ladisa lee lengwe mo setlhageng sa nônyane e ngwe e sele le lee je lengwe mo setlhageng sa nônyane ya bobedi, mme e dirisa dinônyane tse go elama lee ya yôna le mae a tšôna mmôgô. Ké nônyane e e leng mo mafatsheng a Europa, e bidiwa "cuckoo".

Go na le pharologanô e kgolo fa gare ga menôto ya dinônyane. Dikoiko di na le dinala tse di ka ngapang mmu ka tšôna, dinônyane tse dingwe di na le dinala tse di telele tse di ngaparêleng dikala ka tšôna. Lenong le na le dinala tse di tonna; le ka tšhwara dikwanyana ka tšôna.

Nônyane e e bidiwang phaphadikola e na le dinao tse di namaletseng. E tlhatlhoga fa dithitong tsa ditlhare go ipatlêla diboko, e na le molomo o o siameng o o thata go kôkôthêla logong ka ôna go ntsha diboko tse di nnang teng.

Dinônyane tse di kokobetseng fa metsing jaaka sehudi, legou le tse dingwe di na le dintha fa gare ga menwana ya dinao tsa tšôna go itšweledi-setsa pele mo metsing.

Go bile go na le pharologanô fa gare ga melomo ya dinônyane. Melomo ya dinônyane tse di jang ditlhaka tsa peo e tlhamaletse go sêla ditlhaka, melomo ya tšôna e le khutshane. Dinônyane tse di jang diboko di na le melomo e melele go tšhwara diboko sentlê. Dinônyane tse dingwe di na le melomo e e kgôgôrôpô go kumola mabêlê. Tšôna

di ka tlhatlhoga fa dithitong tsa ditlhare ka maoto le ka melomo e e kgôgôrôpô.

Ga twe go kile go nna le kêmalanê fa gare ga dinônyane go bôna nônyane e e ka fetang dinônyane tšotlhe ka go fofêla godimo. Nônyane yeo e tla nna kgosi ya dinônyane.

Dinônyane tšotlhe tsa fofa, di fofêla godimo. Dingwe tsa fofêla bogodimo jwa ditlhare, tse dingwe tsa fofêla bogodimo jwa maru. Lenong la feta tšotlhe. Mme ya re le le godimo ga tšôna tšotlhe, ga tlhatloga mo go jôna nônyane e potlana thata e e ne e iphitlhile mo diphafeng tsa lenong, ya fofêla godimo go feta lenong, mme ya re: "Ke nna kgosi." Jaanong nônyane yeo e ne e dirwa kgosi ya dinônyane, mme dinônyane tsa e šotla. Ka gone nônyane e e ka fofêla bogodimo jwa ditlhatshana tsa dikgora fêla e bidiwa kgosi ya dikgora, mme e tle e kwaye tlase ga meriti ya dikgora.

Dinônyane tse dingwe di a tšwirinya, tse dingwe di ôpêla sentlê thata. Dinônyane dingwe di ka rutwa go bua jaaka motho, e leng jaaka "Papagai" kgotsa "budgies", le šôna sebota.

Re tla utlwa ka ga sebota sengwe se se rutegileng, se se buang.

Thutô ya borataro

SEBOTA SE SE BOTLHALE

Mo motsaneng mongwe mo lefatsheng la "Germany" go kile ga bo go phela monna mongwe a bidiwa "barber", ke go re motho yo a pomang meriri. Monna yo o ne a tšhwara nônyane e e

bidiwang sebota, e sa le nnye, mme a e otlá. O ne a rata thata go e ruta go bua. Ka moo, e ne ya re fa go se na batho ba ba eletsang go poma meriri, a buise nônyane e ya gagwê ka fa a ne a phela a le esi.

Nônyane e e ne e bidiwa "Hansel", mme e le tlhaga thata; e ithutile matsietsa a le mantsi thata, fêla e palelwa ké go bua.

Ka letsatsi le lengwe mong wa yôna a e raya, a re: "Hansel, ekete O ka bo O itse go bua!" Le yôna nônyane ya araba ya re: "E kete O ka bo O itse go bua!" Mong wa yôna a gakgamala thata, le gôna a tšhoga.

Moragô ga foo a tlogwa ké letšhogô, mme a gopola fa a tšhwanetse go ruta nônyana ya gagwê go bua tôta. Mme keletšo ya gagwê ya diragala-nônyane ya gagwê ya simolola go itse mafoko a le mantsi, mme ka moo ya tlwaetsa bontsi go tla fa ntlong ya mong wa yôna. Batho ba ba neng ba agile kgakala le bôna ba ne ba tle ba tsee matsapa a go êtêla monna yo, fêla gore ba tle ba bônê nônyane ya gagwê.

Batho ba ba ratang go bua thata ba na le dipolêlô dingwe tse ba di ithutang le fa e le mo ditirong tsa bôna gongwe mo mabakeng a sele. Jalo le ênê monna yo o ne a na le dipolêlô dingwe tse a neng a di tlwetse ka lobaka lwa tirô, mme a di bua le mongwe le mongwe yo a mo pomileng sentlê. Fa a ne a ka dira tirô ya gagwê sentlê, o ne a tle a re: "Go go opê mono yo a ka mpha-lang"; gongwe a re: "Mmanete ké nna mopomi yo mogolo mo motseng ono."

E ne ya re fa mongwe a ka mmotsa go re, a ikaelêla go dirang mo sebakeng se se tlang, a

simolole polêlô ya gagwê ka go re, "Ha Modimo o dumêla" Gapê go ne go na le polêlô engwe e a neng a e bolêla ka letsatsi le lengwe le le lengwe, mme ka gale e fêla ka mafoko a a reng." Ka go tšholana le batho ba ba sa siamang."

Sebota sa itumêla thata go utlwa mong wa šôna a ntse a bua mafoko ao ka letsatsi le letsatsi, sa mo utlwelêla thata; mme ka mabaka a mangwe o ne a tle a oketse dipolêlô tseo ka mafoko a mangwe go di natefatsa.

Ka letsatsi le lengwe mopomi a tšwêla kwa ntlê, mme a tlogêla lebati le sa tšwalwa ka go le lebala. Hansel a bôna letsatsi le phatsima le masimo a le matala, jalo a gopola fa go le molemo, gapê go le monate go tšwa le go ya mo phefong e maruru, go na le go nna mo ntlong. Jalo ka a ne a sa bonwe ké opê a fofa.

Hansel o ne a ise a e kgakala, a kopana le setlhopha sa dibota tse dingwe tse di neng di phela mo nageng. Di ne di lebêga e le setlhôpha se se siameng, ka moo Hansel a lemoga fa a ka tšholana le tšôna.

Jalo fa a ntse a fofa le tšôna a lemoga fa go le molemo go fofa-fofa mo masimong go na le go nna mo ntlong ya mopomi e e hupetsang moya.

Bophelô bo nna bontlê thata mo diwekeng tse di latetseng, mme ga tšhwana jaaka e kete Hansel o tla lebala morêna wa gagwê.

Mme ga diragala ka letsatsi le lengwe dibota tseo mmôgô le Hansel tsa fofêla ka fa teng ga lotloa lwa "motšomi-wa dinônyane". Ga nna seelô se segolo. Tsa leka thata go kgaola lotloa le go fofa, mme ga se ka ga di thusa sepê. Motšomi a tla. Moragô ga sebakanyana a di ntsha ka nngwe ka nngwe a ntse a di rôba melala.

E rile fa a tšhwara nônyane ya bofêlô a gakgamala thata go utlwa e bua e re: Ga go opê mono yo a ka mphalang." Motšomi a tšhoga thata, a ba a batla a timêlêlwa ké tlhaloganyô. A gakgamala go re ké eng se se ka buang le ênê mo letloeng. Moragô a gakologêlwa fa a kile a bôna nônyane e e itseng go bua mo ntlong ya mopomi wa meriri, jalo a botsa, a re: "A ké

wêna Hansel?" Mme nônyane ya araba, ya re: "Mmanete ké nna mopomi yo mogolo mo motseng ono." "O tllile jang fa?" go botsa motsomi. Mme Hansel a re: "Ka go tšholana le batho ba ba sa siamang."

Motšomi a ntsha mo lotloeng ka bonôlô, mme a e botsa, a re: "A ke Go isê gae?" Mme ye ra: "Fa Modimo a dumêla."

Ka letsatsi je le latêlang a e isa ka bonôlô go morêna wa yôna; mopomi a itumêla thata go bôna seruiwa sa gagwê gapê; mme le sebotla sa itumêla go bolokêga gapê kwa gae.

Moragô ga foo monna yo wa mopomi a simolola go baana le batho ba bantsi go feta feta pele; bao ba neng ba tla go bôna nônyana yeo e ileng ya boloka bophelô jwa yôna ka botlhale jwa go dirisa loleme lwa yôna.

17. Tlhamane ya baratara

MOSADIMOOPANA

Ga twe go kile ga bo go na le mosadi, leina ja gagwê e le Mosadimoopana. Mosadi yo a bo a se na le fa e le ngwana yo o esi.

Ka letsatsi le letsatsi a na a tšogêla kwa masimo, a ya go tllhagola. Mme a fete a ngôngôrêga a nntse a re: "A na go tllhoka bana go botlhoko jang!" Mafoko a a gagwê e le puô ya gagwê ya metlha le metlha.

Ka letsatsi le lengwe ga tla mogakajane, wa mo lelêla, wa re:

“Mosadimoopa. ‘Mosadimoopa’.

Boêla gae. ‘Boêla gae’.

O re go batho, O ba rêê,

O re ba go tľhabêlê,

Kgomo e tšhweu e e se nang mmala!

O tsenyê boteng jwa yôna mo sedibelong.”

Mosadimoopa a dira jaaka mogakajane o mo reile. A ya gae, a tľhabêlwa kgomo e tšhweu e e se nang mmala. A tsaya dinama tsa boteng jwa kgomo a di tsenya mo sedibelong.

Moragô ga malatsi a se mantsi a utľwa mantšwe a batho a nntse a buisana ka fa sedibelong, a re:

“Mogodu šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae mogodunyana e le yo.”

“Sebete šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae sebetenyana e le yo.”

“Ntšhotwane šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae ntšhotwanyana e le yo.”

“Lomipi šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae lomipinyana e le yo.”

“Ngati, šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae ngatinyana e lo yo.”

“Mala šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae malanyana e le yo.”

“Phio šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae Phiwana e le yo.”

“Matľhaname šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae Malthamenyana e le yo.”

“Lekgwaho šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae Lekgwahonyana e le yo.”

“Mongopo šutêla kong!”

“Ke tľa šutêla kae Mongopônyana e le yo.”

“Pelo šutêla kong!”

“Ke tla šutêla kae Pelonyana e le yo.”

“Serote šutêla kong!”

“Ke tla šutêla kae Serotênyane e le yo.”

Go a bônana mateng a kgomo a na a iphetotsê bana. Ke fa Mosadimoopana a khurumolola sedibêlo a ntsha bana, a ba tsenya mo tlung.

Ga twe mo baneng ba botlhe, yo montlê mo go bônê e ne e le yo go tweng “Lompi”.

Bana ba ba ne ba thusa maabô ka ditirô tsa legae, gongwe ba ye go ga metsi kwa sedibeng.

Lomipi o na a se na tirô e o e dirang, ka a na a ratiwa thata ké mmagwê.

E rile letsatsi le lengwe Lomipi le Lomipinyana ba tšwa ba ya nokeng. Motlhanka wa kgosi a ba bôna. Ba mo kgatlha ka bontlê. A tabogêla kwa kgosing a re: “Kgosi ya me, ke kana, mme ga ke ise ke be ke tle ke bone batho ba bantlê jaaka barwetsana ba ke ba bonyeng kwa sedibeng gompijeno.”

Kgosi ya laola go êtêla Mosidimoopana mo mošong wa letsatsi le le tlhatlhamanang le leo.

18. Tlhamanê ya bosupa

MORWAKGOSI LE MOSADIMOOPANA

Karolô ya ntlha

Mo mošong morwakgosi le motlhanka wabô ba ya kwa gabô Mosadimoopana. Ha ba tla fa tlung ba dumedisa Mosadimoopana, ba re:

“Dumêla mogogadi wa rona.”

Mosadimoopana a araba, a re: “A lo itšhoga

ka nna, ka lo itse sentlê go re ga ke na le fa e le leitlhô le le josi?"

Kgosana ya re: Wêna Mosadimoošana se re badise mebala ya kgaka, raya morwadiô yo montlê mo baneng ba gago botlhe. O mo rêê O re a nkgêlê metsi, ke nwê.

Mmabana a bitsa Serotê le Serotényana. Kgosi ya re, ga ise e be e nne êna yo ba mmatlang. (Tôtatôta motlhanka ké êné o neng a šupetsa kgosana go re go batliwa mosetsana ofe.)

Ga bidiwa bo Sekete, Ngati, Pelo, Ntšhotwana le bo monnawabonê. mme kgosi ya nna ya re ga ise e be e nne êna.

Mosadimoošana a ya go ntsha Lomipinyana a nntse a lela, a re: "Bana lo ntiretse gofe? A ga ke a re lona ka bobedi lo sê tšwe mo tlung?"

Kgosana ya re: "Yo e batlile e nna êna, mme ga se êné."

Ké fa mosadi a itlhoboga, a ya go ntsha morwadiê yo o ratêgang bogolo-bogolo, Lomipi.

Kgosana ya bo e tsa metsi mo go êna, e a nwa, e be e lôpa go re e nêwê ngwana yo e mo nyalê.

Ka pelo e botlhoko mmagwê Lomipi a raya morwakgosi, a re: "A O bôna ngwana yo wa me, fa a šotlêga ke tla bôna mo sedibelong. E tla re fa a šotlêga go mele bojang jo botala ke be ke itse go re ga go siame sepê le êna kwa o teng."

E rile Lomipi a sena go nyalwa a nna sebaka a ise a isiwe bongwetsi. Bana ba ga Mosadimoošana ba nyalwa botlhe, ga sala Serote, fa a na a gwala-fetse.

Serotê a na a jêla bokgaitsadiê nala, a fitlhe a ba opelele pina ya gagwê a re:

“Fa lo nntse lo sila malwapeng a batho!

Ebu! Mmaalona a re lo tšwa mošotlong,

A lo mpôna Serotê?”

E rile Lomipi a sena go tšwa morwadia kgosi, a bidiwa Surwa Surwana wa Tlhaka tsa Bale. Mme jaaka re setse re utlwile, o na a le montlê thata.

Ga bo go têwa bomogoloê ba basimane ba le babedi go twe ba mo ise kwa motsing wa gagwê, mme ba mo êlêtlhokô ba se ka ba ba ba mo tlogêla a le esi mo naging ba mo ise pele kwa kgosing.

Dithoto tsa ga Šurušurwane wa Tlhaka tsa Bale tsa belesywa mo godimo ga pelesa.

Mmaabô a ba raya, a re: “Bo-morwaaka lo se ka lwa ba lwa tlogêla monna-a-lona a le esi. Fa lo ka dira jalo, sedibêlô sa gagwê se tla bolêla.”

Bana ba tsamaya, ba tsamaya. ba tsamaya. Ba tloga ba bôna phuduhutšwana e kgogoga mo tlhageng.

Mosimane yo motonna a raya monnawê, a re: “Nnake, phuduhutšwana ke e le a re e bolayê!”

Monnawê a re: “Nnya a re se tlole molaô wa ga Mmê!”

Mogolwê a mo utlwa a dumalana le êna.

Ba tšwelêla pele le loêtô lwa bônê. Gapê ba bôna nônê e e nonneng. Mosimane yo motonna a ba a e kgogogêla. Ga feta sebaka a sa bônale.

Monnawê a ba a tlhoafalêla mogoloê, a raya kgaitsadiê, a re: “Kgaitsadiakê! ke sa bôna kwa mogolo wa rona o ileng gônê, ke tla itlhaganêla ke tle go wêna.”

19. Karolô ya bobedi

A tlogêla ŠurwaŠurwane a le esi le dithoto, a dikêla ka thotana. Fa bana ba basimane ba sa ile le nôê ga tla Moselawantša mo go ŠuruŠurwane a fitlha, a mo raya, a re:

“Dumêla nnakê, ŠurwaŠurwane, e gatse e silo. A ko nkadime dikobô tsa gago ke iketsekethe, ke tla Go di naya gapê gônê jaanong.”

Ka go tshaba mašwe a ga Moselajê le mogatla o o neng a o kgokgothisa, Šurwe a apola dikobô, a di naya Moselajê.

Moselajê a tsêna mo dikobong a rônaka ka tšôna.

Mong wa dikobô, fa a di batla, Moselajê a mo raya a re, ba tsamayêlê pele, o tla di mo naya fa thota Mmutla, fa ba tla hong a re, o tla di mo naya fa thota Phuti. A feta a nntse a dira maanô a a nntseng jalo go tsamaya, ba goroga kwa motsing wa kgosing.

Fa ba goroga ga amogêlwa Moselajê sentlê, go ithêwa go twe, ké êna ŠurwaŠurwane.

Moselajê ka e le mofumagadi a nna le Masilô, morwa kgosi. Molalana ŠurwaŠurwane a dudisiwa kwa matlung a balala.

Tirô e ŠurwaŠurwane o neng a e neilwe kwa kgosing e ne e le go leta mabêlê. O na a tšogêlêla dithaga go sa le bosigo a ya kwa masimo.

Baleti ba bangwe fa ba bôna dithaga di le mo mabeleng a ga Moselajê ba goe, ba re, Ké tseo! Ké Tseo! Moselajê!

ŠurwaŠurwane a di kolope a nntse a ôpêla,
a re:

“Phoi — maeba! Phoi — maeba!

Nkile ka ne ke se Moselajê!

Ke le ŠurwaŠurwane wa Tlhaka tsa Bale.”

ŠurwaŠurwane a aga a ôpêla pina e ya matlho-
mola pelo. Ngwana wa batho a ôta go feta ntša.

Baleti ba tloga ba reetsa pina e ka kélôtlhòkò.
Bangwe ba ya kgosing, ba bolêla, ba re: Kgosi
ngwanyana yo o letang le rona wa moeng, o na le
pina e e reng:

“Phoi — maeba! Phoi — maeba!

Nkile ka ne ke se Moselajê!

Ke le ŠurwaŠurwane wa Tlhaka tsa Bale!”

Ke fa Masilo a têoga mo mošong a ya go itšhuba
gaufi le mogope wa ga Moselajê.

Dithaga tsa bo di tla. Motho a goa, a re, Ké
tseo- ké tseo Moselajê! Moselajê a di tšhosa, a re:

“Phoi — maeba! Phoi — maeba!

Nkile ka ne ke se Moselajê!

Ke le ŠurwaŠurwane wa Tlhaka tsa Bale.”

Kgosi Masilo a ba a tšwa fa o nntse a iphitlhile
teng, a phamola ŠurwaŠurwane. a re “Mosadi wa
me! Mosadi wa me! Tla O mpolêlêlê jaaka
Moselawantša a Go tsieditse.

Ké fa kgosi e dira namane e tona ya modirô,
a laletsa basadi ba motse botlhe go tla mo go
ônê. Ga bo go gotsiwa molelô o mogolo go twe
basadi botlhe ba o tlolê. Batho ba phuthêga
botlhe ka metse go tla modirong.

Kgosi ya laêla go re go tla tlola balala le bafu-
magadi, ba bantlê le ba ba mašwê.

20. Karolô ya boraro.

Moselajê a segwa ké mala fa a utlwa taêlô e ya kgosi. A ipobodisa, a re o tšhwerwe ké mala, ga a na gône go ka tlola.

Kgosi ya re, Nnya, khumagadi, le ba ba lwalang, ba a tlola!

Modirô wa simologa, basadi ba tlhola ba tlola molelô.

Moselajê a lemoga go re letsatsing leo o tla itsiwe ka mogatla ha e le êna, Moselajê.

Ké fa a ngwêga mo bathung, a ya godimo ga thaba, a tsaya lejê a ntsha mogatla a re: Nnaka O se ka wa ba wa nketsa fa ke tlola molelô."

A ba a tsaya lejê a o thoga. Mogatla wa se ka wa kgaoga.

Ka nakô e yotlhe e go tlofwang ka yôna Moselajê a ba a le kwa thabeng, a lwa le mogatla. A tsaya thudi a o hunêla, mogatla wa e kgaola A tsaya kgolê a o bôfa.

Batho ba sena go tlola botlhe, ba goa, ba re: A jaanong mogatsa kgosi a fologê mo thabeng a tlê go tlola.

Moselajê a fologa, a nntse a rapêla mogatla, a re: Tšwetše, Nnakê O se ka wa ba wa ntlhabisa ditlhong!"

Batho ba ôpa diatla, ba re: "A khumagadi, mmaarona a tlolê!"

Moselajê a ya magoletsa mogatla wa bofologa, wa tsaya tsela ya ôné. Batho ba thanyêga ka ditshêgô ba re: Bonang! Bonang! mogatsakgosi o mogatla!!

Moselajê a ba a tšhwarwa, a digêlwa mo molelong.

ŠurwaŠurwane a tlhapisiwa, a apesiwa dikobô tse dintšha. A benya jaaka naledi ya mošô.

Ké fa a isiwa kwa tlung ya ga Masilo.

Mosadimoošana êné a ba a nntse a bolélélwa ké sedibêlô ka ga botshelô jo bontlé le jo bo mašwê jwa ga morwadiê.

Ka letsatsi le lengwe a raya Serotê, a re: "Ra-

dijô Serotê! a na fa bana ba me ba ne ba le fa nkabo ke sa imelwe jaana!”

Serotê a ba a betwa ké pelo, a tsêna mo motsing, a fitlhêla Sebetê a sila mabêlê a mo ôpêlêla are:

“Ha lo nntse lo sila malwapeng a batho!

E-bu! Mmaalona a re lo tšwa mo šotlong!

A lo mpôna Serotê le lona?”

Ké fa Sebetê a mo sala moragô ba ya mo malwapeng otlhe a bana ba mmaabônê ba nyetšweng mo go ônê.

Fa a tla mo lolwapeng, a fitlhêla ngwana-ammagwê, a dira tirô ngwe a opele tiro e-o. Yoo le ênê a mo sale moragô.

Fa a fitlhêla a gama, a re “Fa lo nntse lo gama.” Fa a ga metsi a re: “Fa lo nntse lo ga metsi malwapeng a batho! Ebu! Mmaalona a re lo tšwa mo šotlong.” (Jalo jalo)

Ké fa bana ba mosadi yo ba iphuta, ba ikagêla motse. Ga sala fêla ŠurwaŠurwane mogatsa kgosi.

Fa Moselajê o šwetseng teng ga mela lekatane le legolo. Lekatane le la iphêtlhêla, go ne le ipitika pitika ka nakwana ya motshegare batho ba sa ile kwa masimong, le ya kwa go ŠurwaŠurwane, le raya, le re:

“Šurwe, morwadia Masilo! Nkadime kokomana ke e tshamikise.”

Le tsee ngwana, le mo tlhobe, e re a lela, le mo nee mmaalô, le be le pitika pitika, le nyêlêla.

Ngwana le mmagwê ba otisiwa ké lekatane le le le neng, le ba tlhoafaditse. Ga twe le ne le tle le fete, le nntse le re:

“Pitiki! Pitiki ke ya go bôna ngwana wa Masilô.”

Ké fa Masilo a le utlwalêla ka mogatsê. A ba a le latêla, a le rêma ka selêpê. La bo le êla rure le nntse le re:

“Pitiki! Pitiki! selô ke nna ke se itirileng.”

Thutô ya bošupa

“DINTHE GA DI KE DI BAPA DI LE PEDI”

kgotsa

Ramaanô le Podi le Kgomo

Monna mongwe wa gaetšho o kile a ya go gapa podi le kgomo, a di isa kwa morakeng. Mme ya re ka kgomo e le dinaô di bofêfo go gaisa podi, batho ba mo gakolola gore podi le kgomo ga di ka ke tsa gôrôga mmôgô, ka e le dilô tse di sa utlwaneng.

Monna yo Ramaanô a gana go utlwa keletšo ya batho. A simolola go gatêlêla kgomo le podi, mme kgomo ya šia podi ka mosepele, mme podi ya sala kwa moragô ka e siiwa ké kgomo.

Ramaanô a sianêla kwa pele go emisa kgomo, gore e letê podi. Podi yône ya boêla kwa moragô, mme ya sianêla kwa e tšwang teng. Monna yo le ênê a sianêla kwa poding gore a e thibêlê kwa kgomong.

Mo tseleng e telele e a tla a nntse a dira jaana, mme bofêlô podi ya lapa. Moragô ya gana go tsamaya, mme kgomo yôna ya nna ya tsamaêla kwa pele, e sa lape.

Jalo Raamanô a bôna gore o ka tlogêla podi ka go e golêgêlêla ka kgolê mo setlharing, gore a se ka a fitlhêla, e tsamaile, mme a gatêlêla kgomo

go e kgweeletsa kwa o ka bônang lesaka teng gore a e tthatlhêlê.

E rile a nntse a gatêlêla kgomo, a fitlha a e tšwalêla mo lesakeng kwa Lekgwapeng. Mme jaanong a boêla kwa poding kwa o na a e bofeletse teng, a fitlha, a e hunolola, mme le yôna a e gatêlêla go fitlhêla mo o tthatlhetseng kgomo teng.

Ka nako e letsatsi la bo le phirimile go le bosigo, mme a se ka a bôna sentlê gore a kgomo e teng mo lesakeng.

E rile ka makuku a tšoga, mme a bôna fa kgomo e thobile e tsamaile, jaanong a tšwalêla podi mo o na a tšwaletse kgomo teng; jalo a latêla motlhala

wa kgomo go fitlhêla a ba a e bôna. A e kgweletsa kwa poding.

Fa a fitlha a fitlhêla podi, e tsamaile, a e senka ka lobakanyana, mme a e tlohoka; jalo a gatêlêla kgomo go ya kwa gae. E rile a sena go gôrôga mo gae a bolêlêla ditsala tsa gagwê se se mo diragaletseng.

Ditsala tsa gagwê tsa mo thusa ka go re a kgomo e golêgwê mo mapakong a lesaka e rôbalê. A gana dithušô tsa ba ga gabô, a re, kgomo e lapile, e tla rôbala.

Batho ba mo raya, ba re ga a ka ke a gatêlêla kgomo le podi mmôgô. E rile ka mošô a tšoga ka makuku a ya go tlohla kgomo, a fitlhêla kgomo e thobile, e tsamaile.

Ramaanô a gana go utlwa thušô ya batho ba bangwe.

Seane sa re: "Dinthe ga di ke di bapa di le pedi."

22. Thutô ya bofera menwana mebedi

PATLÔ LE NYALÔ YA MA-ZULU

Mekgwa ya Ma-Zulu ya go ratana le basetsana le go nyala e e bolêlwang mo thutong e na ké ya nnete.

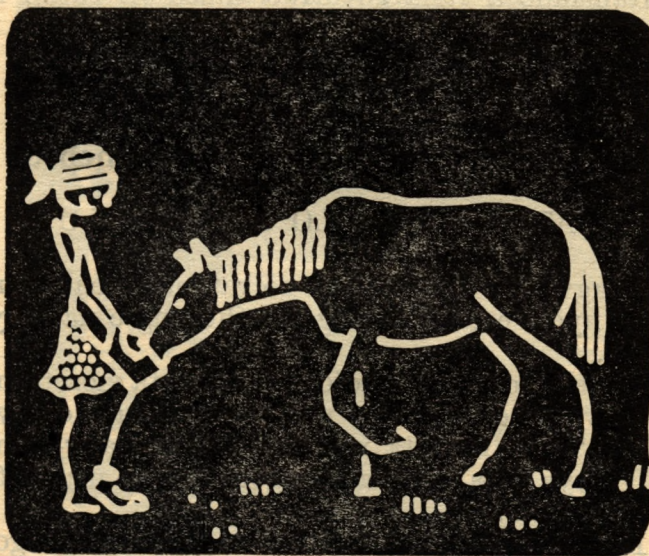
Mo tshimologong fa lešogwana le rata mosetsana, o tšhwanetse go ya go rragwê, mme a mo raya, a re: "Rra, ke rata ngwana wa ga mang-mang. A O ka ya, Rra, go bua le bagolo gore ba ntumêlêlê go mo nyala.

Fa rrago lešogwana a feditse go bua le bagolo ba mosetsana, mosetsana o tla fiwa molaô le

lefoko go ya kwa ba ga gabô lešogwana go šupa kamôgêlô ya loratô. O apara mosese o montlê, mme gapê o newa mosetsanyana go tsamaya le ênê.

Mokgwa wa teng gongwe molaô ké go re o tloga kwa ba ga gabô ka letlatlana, mme a tsamaya bosigo, a robala fa a robalang teng, mme a tšoge a tsamaya motshegare e re fa a le gaufe a ikhutsa gore letsatsi le phirime pele a tle a tsênê mo motseng ka letlatlana jaaka a tlogile kwa gae.

Fa go le kgakala a tsamaya malatsi aotlhe go filthêla mo letsatsing la bofêlô, fa a lemoga gore a ka tsêna motshegare mo motseng, a ikhutsa a tle a tsêna ka yôna nakô e e boletšweng.

Mo tseleng o tšhwanetse a dirisa ditselana tse di bapaneng gongwe tse di fa thokô ga tsela mo letšogong la molêma, mme a tsamaya jaaka ekete o tšhogile.

O tla tsêna mo motseng ka kgôrô e e mo letšogong ja gagwê ja molêma, mme a tsamaya a ba a fitlha kwa bofelong jwa motse, a nntse a itšhwere mangôlê ka diatla. Fa batho ba mmôna, ba tla kua mekgosi, ba re: "Suo! Su-o! ngwetsi wa rona.

Ba kua mekgosi jalo le fa ba sa mo itse, gonne ba itse fa e le molaô wa bôna jalo, ba itse fa a tlile ka loratô lwa gagwê le mongwe wa mašogwana a motse o. Ka mekgwa o ba tla mmotsa leina ja lekawana je a tlileng go jôna, mme ênê a ba bolélêla.

Mong wa ntlo e a e boletseng, le fa re ka re Ramosimane gongwe Mamosimane wa mo tsaya, a mo tsenya mo tlung le mosetsanyana yo a tlileng le ênê. Moragô ga moo basetsana le basimane ba malapa a a leng gaufe, ba tla tla go mmôna.

Mo bosigong boo o tla ladiwa le tlala. O tla tšoga mo mošong, a ya a tlhapa kwa nokeng, kong balekane ba gagwê ba tla mo isetsa dijô. Go tloga ka yôna nakô e ga a kitla a jêla dijô mo tlung go fitlhêla a be a nne mosadi yo o nyetšweng. Ka mekgwa o go tla tlhabiwa podi, mme go lalediwa basimane le basetsana kwa legang ja bomosetsana.

Jaanong fa ba sena go dira jalo ba tla romêla molaetso kwa bagolong ba mosetsana go ba itsise gore ba tšhotse ngwana wa bôna. Godimo ga foo ba romêla monna wa losika lwa bagabô mosimane go bua le bagolo ba mosetsana ka lonyalô. Monna

yo o nêwa dikgomo tsa bogadi go tsamaya le tšôna. Jalo o tla feta a bolêla palô ya tšôna fa ga bagolo ba mosetsana, mme e tla re fa tumêlêlano e le teng le tšôna dikgomo di amogetšwe, a boêla kwa gae go baakanya dilô tsa lonyalô le motlha wa lona.

Kwa motseng wa bagabô mosimane jaanong go tla simologa moletlo wa nyalô. Barweetsana le mašogwana ba simolola go bina, dikgomo dia tlhajwa, mme boitumêlô, le go ja, le go nwa go simologa.

Mosetsana o tla baakanyediwa lonyalô, mme o tla tshêlwa ka loukwane mo tlhogong le mo mmeleng wa gagwê.

23. Thutô ya bofera monwana mongwe fêla

PATLÔ LE NYALÔ YA BASUTO

Bogologolo fa makgoa a ise a tlise mekgwa ya bôna ya tshabologô mo bophelong jwa bathobatšho go ne go se na lekawana ja Basuto je le ka tsamayang mo metseng go batla morweetsana yo a le tšhwanetseng.

Batho ba ne ba sa nyalane ka lobaka lo fa ba ratana. E ne ya re fêla fa rrago mosimane a lemoga gore ngwana wa gagwê o godile, o lekanye go nyala, a bitse bo-Rangwaneagwê le bo-Ragwê mogolo.

Fa yo mongwe wa bo malomaagwê a na le bana ba basetsana, o bolêlêlwa gore o tšhwanetse a ntsha mosadi, le gale e le gore a tle a ba nêê karabô ya tumêlô fa a sena go bua le ba losika lwa bagabô. Jaanong bagabô mosimane ba buana

ka palô ya dikgomo tse di tšhwanetseng go beleetsa mosetsana; moragô ga foo mosimane a tla bolêlêlwa leina ja mosetsana yo a tšhwanetseng go mo nyala. Dilô tšotlhe tse di dirwa fêla ké batho ba bagolo, bana ba ba tla nyalang ba sa itse sepê.

Dikgomo tsa peeletšo di ne di tlisiwa kwa bagabô mosetsana ké lešómô ja banna le basadi, mme basadi bôna ba rwele bojalwa ka dinkgô. E tla re fa nntse ba tsamaya ba kगतlhantsihwa ké banna le basadi, ba ôpêla, e bile ba bina. Puô e kgolo e fedile, barongwana ba gorositse dikgomo, mme jaanong go boitumêlô jo bogolo.

Gapê moragô ga foo mosimane o dumêlêlwa go êtêla kwa bagabô mosetsana, a na le basimane ba thaka tsa gagwê. E ne ya re fa ba fitlha ba se ke ba ye kwa bagabô mosetsana; ba tla bôna molelô o tuka fa lekgotleng gongwe fa kgorong, mme ba o dikanyetse, mme ba simolola go bua ka ga dikgang tsa motse le morafe.

La pele ba tla re: "Rea dumedisa bo-rra! mme e re fa ba dumetšwe, ba tšwelêla," ba re: "Re bomorwa-Thebe, mme re tlie go êtêla morwadia Tlou. Lo ka re šupeetsa legae ja gagwê?"

Mašogwana a tla tsêwa, ba isiwa kwa legaeng ja mosetsana, ba tsenngwe mo tlung e ngwe e e ntseng e baakanyeditšwe bôna fêla, gonne go nntse go itsiwe fa ba tla tla. Ba tla dumedisiwa ké bagolo ba mosetsana, mme foo basetsana ba ba babedi ba tla tliisa metsi a molelô gore ba tle ba tlhapê diatla. Moragô ga foo basetsana bao ba tla tliisa dijô, mme ba nna le bôna fa ba ja.

Jaanong fa ba jele barweetsana ba tla ba tlogêla, ba ya go tsaya monyadiwa, ba tla ba mo eteletse pele, mme a apesitšwe ka kapeso ya bonyadi e ka

jeno e bidiwang lesira, le fa bagologolo e ne e sa tšhwana le ya ka jeno. Foo o tla itsisiwe moeng wa gagwê, ebong mosimane-monna wa gagwê, mme ba tla tlogêlwa ba le mmôgô go fithêla bosigo gore ba buana ka loratô lwa bôna.

Ba tla kgatlangwa jalo go itisa mmôgô mantsi-boya a mangwe le a mangwe gore ba tla ba tluaêlanê, ba ratana. Mme le fa go ntse jalo lonyalô lôna ké lwa bôna, fa ba ratana le fa ba sa ratane.

Fa basimane ba feditse loêtô lwa bôna, le monyadi a feditse go bôna monyadiwa, ba tla boêla kwa gae; mme jaanong bagolo ba bôna ba tla simolola go rualaganya tsa lonyalô. Foo ba tla romêla bangwe ba bôna kwa bagabô mosetsana go ya go batla mosadi; mme ba tšwelêla mo loetong lwa bôna. Go fitlha ga bôna ba tla dumedisa ka mokgwa o: "Dumêlang Bakwêna. Re tlile go kopa sego sa metsi." Bagolo ba mosetsana ba tla araba, ba re: "Segô sa metsi ke seo, mme e re fa se dutla lo se busetse kwa go rona!" Mme bôna ba arabe ka go re: "Pula! Pula! Bakwêna!", mme ba boele gae.

E tla fa bogadi bo sena go ntshiwa, bo isiwa kwabagabô mosimane, mme basadi ba tlhaolelwe banyana gongwe basetsana go ba thusa go rwalla dinkgô tsa bojalwa. Ba tla tsêna mo motseng, ba ôpêla, ba bina, mme e re ba ise ba tsene mo motseng ba kgatlhantshiwe ké bagolo ba mosimane.

Jaanong mosetsana o tla nêwa mo thateng ya bagolo ba mosimane, mme a bolêlelwa melaô le mekgwa ya boitšholo. O tla bolêlelwa fa e le mosadi mo basading, a tšhwanetse go utlwa melaô ya ba-matsalaagwê ba ka lobaka lotlhe lwa

bophelô jwa gagwê, ba tla nnang badisa le bathokomedi ba gagwê mo dilong tšotlhe. Ka mokgwa wa Basuto bagolo ba monyadi ba laola monyadiwa le fa a ntse a nyetšwe go fedile, ka gone ba ntshitse bogadi.

Mokgwa o o ba naya kutlwanô mo makgotleng, a bôna, mme o ba bolokêla ditšhwanêlô tsa bôna, Mosimane le ênê ga a kake a tlhala mosetsana kwa ntlê ga tumêlêlano ya bagolo ba gagwê.

24. Tlhamane ya bofera menwana mebedi

NGWANYANA LE RRANGWANAAGWÊ

Ga twe e kile ya re e le batho ba agile ga bo go le morweetsana a agile le rrangwanaagwê. Rrangwanaagwê mosetsana yo a tlêlwa ké mogopolô wa go nyala ngwanaagwê.

Morweetsana a gana, a re: "Ga ke nyalwe ké motho e le rrangwana."

Ké fa rrangwanaagwê a betwa ké pelo, a mo tsaya, a mo tsenya mo mongobong. E ne e re moragô ga nakonyana a tshêla maši mo lonakeng, a tla go konkonyetsa mosetsana ka ônê.

Fa a tla fa mongobong a fitlhe, a mo okomele, a bine, a opele, a re: "O tla jewa kê diboko, O tla jewa ké mbu. A O ko O se itirê, O ithuse, re Go bônê! a ga O a re O mo-ikgantsi?"

Ngwanyana a re: "O! O rrangwane wa eng yo O sa nthateng?"

Bofêlô ngwanyana a šwêla mo mongobong. Ya re a sena go šwa ga ithôla nônyane, ya itira motho, ya ôpêla, ya re:

“O! rrangwane O sa nthateng!

O! rrangwane O sa nthateng!

A rramotho o ka inyalêla morwadi?”

E rile motlha mongwe mmagwê ngwana yo o mo mongobong a ile kgonyeng a utlwa nônyane e ôpêla fa mongobong e nntse e re:

“O! rrangwane O sa nthateng!

O! rrangwane O sa nthateng!

A rramotho o ka inyalêla morwadi?”

Mosadi a tlhodumêla ka fa mongobong a fitlhêla ngwana wa gagwê a le mo teng ga ônê. Ké fa a tsaya logong a lo tsenya mo lehuting, a iphetola.

Monna, a ba a tlolêla mo mongobong, a ikhunetse kobô ya podi mo lothekeng. E rile a tšwara ngwana a re o a mo ntsha moya wa ngwana wa bo o tthatlogêla kwa legodimong.

A tsaya setoto a se isa kwa ga gagwê. A fitlha a se tlotsa mafura le letšoku, a se apesa dikobô.

Morwadiê a ba a rulwa. Ke fa a mo ša leina la Mošwaarulwa. Mošwaarulwa a alêlwa mosêmê mo lolwapeng, a bêwa mo go ônê.

E rile rrangwanaagwê Mošwaarulwa a mmôna, a ila go mmôna, a ba a wêla fa hatshe, a ngatêga. Batho ba mo tshêla metsi, a rulwa. Ba mmotsa go re ké eng le ênê, ke fa a akgagêla rure.

25. Thutô ya lesomê

DILOTHO KGOTSA DINYWABA

Ka go lotha!

Kang?

Di monate ribeng?

Ké borôkô.

Segwêtê sa motlha?

Ke nnale.

Diphatê tse di lekanang?

Ké legodimo le lefathe.

Ka tšhwara tšuntšu metse a ntša ka dinala?

Ké molthôtlhō wa bojalwa.

Mma mpa tšhweu rra mpa tšhweu?

Ké letlapa le tshilō.

Ka anêga mmidi dikoko tsa tšoga di o jelê?

Ké dinaledi.

Setlhare se kwa Bokwene mme dikala tsa šônê
di mono?

Ke letsatsi.

Pelesa e tšhweu e e fetang e gôga tlhako le
molapô?

Ké segotlhōla.

Bana ba ga mmaNkete ba a lélêkana, mme
mmaabô o sisibetse fêla?

Ké maoto a koloi.

Tsêlê la nku borethe?

Ké lee.

Sa re tshetshe ka dimôta?

Ké bopi.

Tšhweu kwa thabeng?

Ké bopi.

Pampiri tšhêlêtse kobô ya sekgoa?

Ké thae

26. Tlhamane ya bofera monwana mongwe fêla

TSHABALO

Ga twe go kile ga no go na le ngwanyana wa mosetsana a ratwa ké pitse.

Ka go twe pitse e e ne e nna kwa nageng, ga twe mosetsana yo o na a tle a raha mabêlê motshegare, a a rwale ka tlatla a a isetse moratwa wa gagwê wa pitse.

Fa a fitlha fa go yôna a opele, a re:

“Kori ga raga, Kori ka raga,

A mma-a Kori ka raga,

A tshabêla pitse nageng!”

Pitse e arabe, e re:

“Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa me!

Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa gaka!”

Pitse e be e kwidinyetsa e tla go ja mabêlê.

Ka letsatsi le lengwe kgaitsadiê a lalêla kwa nageng go bôna go re mabêlê a a tlhôlwang a rahêlwa kwa nageng a isiwa kae. A dira botlhale, a tla a setse kgaitsadiê moragô fa a ya kwa nageng. A tla a itšhuba ka ditlhatsana gore a se ka a mmôna.

Fa ba fitlha mo nageng a bôna kgaitsadiê a rola tlatla a e baya fa hatshe, a ôpêla a re:

“Kori ka raga, Kori ka raga,

A mma-a Kori ka raga,

A tshabêla pitse nageng!”

A utlwa selô se re,

“Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa me!

Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa gaka!”

A sale fong, a bôna go tla pitse e tla go ja mabêlê.

Mosimane a ba a tabogêla kwa gae a ya go bolêla mmagwê, a re:

“Mma, kgaitsadiakê o nyalwa ké pitse kwa nageng.”

Ké fa a bolêla tšotlhe tse o di bonyeng kwa nageng.

Fa rragwê mosetsana a sena go utlwa poledi ya

mosimane, a ipua le morwawê gore ba yê nageng, ba ye go bolaya pitse. Mo mošong o o latêlang ba sala morwadi moragô. Fa a fitlha fa pitseng a rola bogobê, a ôpêla, a re:

“Kori ka raga, Kori ka raga,

A mma-a Kori ka raga,

A tshabêla pitse nageng.”

Pitse ya araba, ya re:

“Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa me!

Tshabalo, Tshabalo! ké êna mosadi wa gaka.”

Ha pitse e tlhaga, rragwê a e fula ka tlhobolô.

Pitse ya tlhanola ditlhako.

Di fêlêla fa.

27. Thutô ya 11

SEGÔGWANA

Mo selemong re bôna digôgwana, di le dintsi, di nntse di pharuma pharuma kwa le kwa mo masimong le mo digotlong. Mme fa mariga a tla, di batla mosima o o boteng go iphitlha mo go ôna, mme di simolole go robala.

Ka motlha mongwe O ka bôna e le digôgwana tse dintsi mo mosimeng o le mongwe, di tthatlagane Mme foo O tla bona ekete di šule, e le gore di ntse ka tidimalô.

Fa go tla dikgakologô, letsatsi le phatsima ka bothitô le kgalalêlô, digôgwana di tšoga gapê. Di tsêna mo metsing a sephai (pula ya ntlha), mme di batla dijô. Foo re dumêla gore dia be di tšwerwe ké tlala gonne di nna dikgwedi tse dintsi, di sa je.

Moragô ga malatsinyana fa di nntse di le mo

metsing, Mofumagadi Segôgwana o simolola go baya mae kwa tlase ga metsi mo mogobeng. Mo tshimologong mae ké a mannye thata, mme ka pele a simolola go gogomoga; la bofêlô go tšwa mo go ôna dibopiwa tse dinnye tse di bidiwang dikuididi.

Kuididi e na le tlhôngô e kgolo le mogatla o mo telele. Gantsi ké dilô tse di ratanang ka moo, re di bôna ka gale di tsamaya ka dithôpa.

E tsalelwa mo metsing, jaaka tlhapi.

E batla e tšhwana le tlhapi ka mekgwa e mentsi. Fêla fa e gola e fetola mekgwa. Mogatla wa yôna o ngôtlêga ka senya go fitlhêla, o fêla otlhe. Jaanong go tlhoga maoto a le manê mo go yôna, mme la bofêlô ga e tlhole e bidiwa kuididi, mme e bidiwa segôgwana.

Jaanong foo se tlogêla metsi, se phele mo lefatsheng. Gangwe le gapê se ya kwa metsing go thuma, fêla jaaka fa e ne e se nntse e le kuididi.

Fa re se ela tlhokô re tla bôna gore maoto a šôna a pele a makhutshwane. A moragô a matelele, mme menwana ya šôna a tšhwara-gantšwe ka letlalô le eketeng bobi, jaaka maoto a pidipidi. Maoto a moragô ka bobi boo a thusa segôgwana go thuma jaaka pidipidi e nonofile go thuma.

Segôgwana se na le molomo o mogolo, mênô a le mo metlhagareng e e kwa godimo fêla. Mme loleme ké lo lotelele. Se rata dintsi thata, mme O ka kgatlhêga fa O ka se bôna se disitse dintsi, di feta.

Se tla nna foo ka matlhô a a phatsimang, mme ka bonakô fa se bôna ntsi se ntsha loleme, mme se gôgêla ntsi mo molomong wa šôna. Gapê se phela

ka dikhukhwane, mme le gôna se ka ja dintsi tsa dinotshe le mehu fa di ka se loma; mme le fa go ntse jalo ekete ga se utlwa botlhoko.

Jaanong ka le itse sengwe ka ga digôgwana ke a tiisa gore lo ka se ka lo di bolaya di se na molato.

Thutô ya 12

GO DUTSÊ MOGOBENG

1. Megobeng go teng digôgwana,
Ekete ké sekolo sa bana,
Gobane di ôpêla ka ofêla
Ka modumô, mme go se sefela.
2. Re ka utlwa ra gopola,
E le kgang ya kômanô,
Ka gobane di bobola,
Ekete ga go kutlwanô.
3. Mofumagadi Segôgwana
Kana o thabile jang!
Ka a utlwa banyana,
Ka mo ba tlhodiang.
4. Le Morêna Segôgwana,
A ka ipitsa Motlotlêgi
Ka lônâ losikanyana
Lo e leng baratêgi
Go ênê le Mofumagadi.